

Yrittäjyyden edellytykset ja kehitystrendit Virossa ja Suomessa

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	2
1 Johdanto	4
2 Viron talouskehitys ja PK -yritysrakenne	5
2.1 Viron talouskasvu EU:n kärkijoukoissa	5
2.2 Yritysten määrä kasvussa	6
3 Suomalaistaustainen yritystoiminta vilkastuu Virossa	11
3.1 Suorat sijoitukset Suomesta kasvussa	11
3.2 Suomalaisilla tytäryhtiöillä vahva rooli	11
3.3 Suomalaistaustaiset pienyritykset yleistyvät	15
3.4 PK-yritykset suuntaamassa Viroon	16
3.4.1 Viron toimintaympäristön kilpailukyky	18
3.4.2 Elinkeinopolitiikkaa on terävöitettävä Suomessa	20
3.5 Viron etuina sijainti, työvoima ja verotus	21
3.6 Suomen ja Viron yritysverotus puntarissa	22
4 Virolainen yritystoiminta aktivoitunut Suomessa	25
4.1 Liiketoimintaa aktiivisemmin harjoittavat yritykset ja yrittäjät	25
4.2 Tilapäisesti palvelujaan tarjoavat yritykset	28
Lähteet	30

Tiivistelmä

Suomalaistaustainen yritystoiminta kasvussa Virossa

Viroa ja Suomea koskevat eri viranomaislähteisiin ja kyselytutkimuksiin pohjautuvat tilastot osoittavat, että yritysten ja yrittäjien liikkuvuus Suomenlahden molemmin puolin on vilkasta. Suurten ja keskisuurten yritysten aktiivisuutta osoittaa se, että Virossa toimi 441 suomalaisten konsernien tytäryhtiötä vuonna 2010 (Suomen Tilastokeskus, 2010).

Virossa toimivissa suomalaisissa tytäryhtiöissä oli 28 400 työntekijää ja niiden liikevaihto oli 3,87 miljardia euroa vuonna 2010. Yritysten kiinteät investoinnit olivat vajaat 110 miljoonaa euroa. Suomalaisten tytäryhtiöiden toiminta on hyvin kansainvälistä, sillä kaikkien vähintään 20 henkilöä työllistävien suomalaisten tytäryritysten (noin 240 kpl) liikevaihdosta 35 prosenttia suuntautui vientiin. Viroon sijoittautuneet suomalaiset konsernit muodostavat Viroon suurimman ulkomaalaistaustaisten yritysryhmittymän, jonka osuus kaikista ulkomaalaistaustaisista konserneista oli 27 prosenttia vuonna 2010.

Viron kaupparekisterissä oli vuoden 2012 alussa 4069 sataprosenttisesti suomalaisomistuksessa olevaa yritystä, kun vielä vuoden 2009 alussa niitä oli vajaat 2800 ja vuonna 2005 reilut 1700.

Virolaiset yritykset ovat aktivoituneet Suomessa

Suomessa toimivien virolaisten konsernien liiketoiminta on vielä varsin pienimuotoista. Vuonna 2010 Suomessa toimi 42 virolaista tytäryhtiötä, jotka työllistivät 2 000 suomalaista ja joiden liikevaihto oli 0,5 miljardia euroa (Suomen Tilastokeskus, 2010). Virolaistaustaisten pienyritysten määrä on Suomessa lisääntynyt aivan viime vuosina. Ne ovat pääasiassa Suomeen pysyväisluonteisesti muuttaneiden virolaisten perustamia omistajayrittäjävetoisia pienyrityksiä.

Suomessa työskennelleitä virolaisia on siirtynyt yrittäjiksi. Työssäkäyntitilaston mukaan Suomessa asui noin 1 160 virolaista yrittäjää vuonna 2010. Vuosina 2009 - 2010 vironkielisten yrittäjien määrä kasvoi viidenneksen. Verohallinnon analyysien mukaan PRH:n kaupparekisterissä oli yhteensä 1 360 virolaistaustaista yritystä vuonna 2009. Yritysten liikevaihto oli 350 miljoonaa euroa ja ne työllistivät runsaat 1 700 palkansaajaa. Suomessa toimi myös noin 1600 enemmän tai vähemmän tilapäisesti palvelujaan tarjoavaa virolaista yritystä erityisesti rakennusosalalla ja työvoiman vuokrauksessa.

Viron toimintaympäristön kilpailukyky

Kansainvälinen rahoituskriisi iski Viroon ja muihin Baltian maihin hyvin voimakkaasti. Kansantalouksien heikko tilanne kesti Virossa noin kaksi vuotta, mutta nyt maa on palaamassa kasvu-uralle. Laman seurauksena tapahtunut sisäinen devalvaatio alensi maan yleistä kustannustasoa ja paransi roimasti kilpailukykyä. Esimerkiksi työvoimakustannukset ovat alentuneet Virossa merkittävästi: teollisuustyöntekijän palkat ovat nyt kaksi tai jopa kolme kertaa pienemmät kuin Suomessa.

Yrittäjien mielestä Tallinnassa on Helsinkiä helpompi olla työnantajana, ihmiset ovat työhaluisia ja valmiita joustamaan kysyntätilanteen mukaan ja työntekijöiden koulutus-

taso on hyvä. Tuotantokustannukset ovat kautta linjan edullisemmat. Myös toimitilavuokrat, yritysten tuki- ja neuvontapalvelut jne. ovat Virossa halvempia kuin Suomessa, ja niiden saatavuus on erityisesti Tallinnassa hyvä. Sijoittautumista Viroon helpottaa se, että monilla suomalaisilla yrityksillä on valmiit kontaktit maahan. Viron läheisyydestä on hyötyä logistiikan ja johtamisen näkökulmista.

Suomalaisia yrityksiä houkuttelee Viroon myös maan maltillinen verotuskäytäntö, sillä yritykset eivät maksa veroja liikevoitostaan, jollei voittoa jaeta osinkoina omistajille. Virossa on käytössä myös tasaveromalli, jonka mukaan pääoma- ja ansiotuloja verotetaan samalla 21 %:n verokannalla. Lisäksi esim. työvoima on joustavaa ja edullista. Viron verotuskäytäntö edesauttaa yritystoiminnan kasvua paremmin kuin Suomessa sekä vähentävän yritysten velkarahoituksen tarvetta ja parantavan lamansietokykyä.

Elinkeinopoliittikkaa terävöitettävä Suomessa

Millä eväillä Suomi voi vastata Viron toimintaympäristön kilpailukykytekijöiden haasteeseen? Teollisen pohjan rapautuminen voi Suomessa entisestään kiihtyä, jos suurten yritysten ohella pk-yritykset alkavat painottaa investointejaan enenevässä määrin Suomen ulkopuolelle. Korkean jalostusasteen teolliset toiminnot pysyvät Suomessa, jos täällä on riittävästi tuotantoverkoston solmukohtia. Toimintaympäristön kokonaiskilpailukyky ratkaisee yritysten investointien sijaintipaikat.

Tuottavuutta on saatava Suomessa nostettua kautta linjan, ja verotus on saatava kannustavammaksi. Perheyriyten liiton julkistaman Suomi-Ruotsi-Viro -veromaaottelun tuloksissa tiivistyy hyvin Suomen ongelmat kilpailtaessa yritysten investointien sijaintipaikoista. Teollisuuden kilpailukyvästä huolehtimiseen tulee vihdoin havahtua todenteolla. Suomi on 2000-luvulla menettänyt kustannuskilpailukykyään Saksaan verrattuna runsaan viidenneksen ja Itävaltaan verrattuna noin 10 prosenttia.

Viime aikoina teollisuudelle on Suomessa sälytetty raskaalla kädellä lisäkustannuksia erilaisin säädöksin. Esimerkiksi Itämeren laivaliikenteen päästörajojen tiukentaminen vuoden 2015 alussa tulee nostamaan merirahtien hintoja 30 – 50 prosenttia. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan tämä tarkoittaa sitä, että vientialojen vuotuiset kustannukset nousevat 400 – 600 miljoonaa. Lisäksi esimerkiksi energiaveroleikkurin uudistus kohtelee kaltoin energiaintensiivisiä pk-yrityksiä ja palveluyrityksiä. Ne maksavat täyden energiaveron.

Kasvun kannustimissa ja toimintaympäristön edellytyksissä on paljon parannettavaa. Keskeisessä roolissa on hallituksen teettämien elinkeinopoliittisten selvitysmiesraporttien (Jorma Elorannan Investointistrategia, Matti Alahuhdan Taloudellisten ulkosuhteiden toimintaohjelma ja Kari Stadighin Pääomamarkkinastrategia) toimenpidesuosituksen toteuttaminen. Näiden raporttien suosituksia tulee toteuttaa suunnitelmallisemmin ja riipämmin kuin tähän asti on tehty.

1 Johdanto

Selvitysten mukaan yllättävän moni suomalainen yritys aikoo siirtää liiketoimintansa tai sen keskeisiä osia lähivuosina Viroon tai muualle lähialueille. EK:n jäsenistölleen tekemien yrityskyselyn mukaan jopa joka kymmenes liiton työnantajayrityksistä aikoo siirtää nykyisen yritystoimintansa tai osan siitä ulkomaille. Suomalaisten pk-yritysten vastuuhenkilöt näkevät Viron toimintaympäristössä paljon etuja esimerkiksi tuotannollisten kustannusten ja verotuksen suhteen.

Kansainvälinen rahoituskriisi iski Viroon ja muihin Baltian maihin hyvin voimakkaasti. Kansantalouksien heikko tilanne kesti Virossa noin kaksi vuotta, mutta nyt maa on palaamassa kasvu-uralle. Viro on toipunut taantumasta ennätysnopeasti bkt:n upottua 15 prosenttia miinukselle vuonna 2009. Laman seurauksena tapahtunut sisäinen devalvaatio alensi maan yleistä kustannustasoa ja paransi roimasti kilpailukykyä. Esimerkiksi työvoimakustannukset ovat alentuneet Virossa merkittävästi: teollisuustyöntekijän palkat ovat nyt noin kolme kertaa pienemmät kuin Suomessa. Tosin kotimainen kulutus on kärsinyt palkkojen leikkauksen vuoksi.

Yritysjohtajien mielestä Tallinnassa on Helsinkiä helpompi olla työnantajana, ihmiset ovat työhaluisia ja valmiita joustamaan kysyntätilanteen mukaan, jonka lisäksi koulutustaso on keskimäärin varsin korkea. Myös toimitilavuokrat, autojen ja polttoaineiden hinnat, lounasruokailu, siivouspalvelu, yms. yritysten tukipalvelut ovat Virossa halvempia kuin Suomessa, ja niiden saatavuus on hyvää. Sijoittautumista Viroon helpottaa se, että monilla suomalaisilla yrityksillä on valmiit kontaktit maahan. Viron läheisyydestä on hyötyä logistiikan ja johtamisen nökökulumista. Virossa on myös hyvin toimiva tietoyhteiskunta, jokaisella virolaisella on sähköinen henkilökortti. Sähköinen allekirjoitus on laajalle levinnyt ja hyväksytään kaikkialla, esimerkiksi yrityksen perustaminen sähköisesti onnistuu todella nopeasti.

Aihepiiriä koskevat elinkeinopoliittiset toimenpide-ehdotukset tarvitsevat tuekseen tilastollista faktatietopohjaa, mitä ei ole tällä hetkellä kattavasti saatavilla yhdeltäkään tilastoviranomaiselta tai yritystilastoja laativalta muulta taholta. Tämän raportin tarkoituksena onkin tarjota tilasto- ja kyselynaineistoihin perustuvaa tietoa Virossa toimivista suomalaistaustaisista yrityksistä. Peruslähteinä ovat Tilastokeskuksen yritystilastot, Viron tilastoviraston omat tilastot sekä tilastot, jotka pohjautuvat Viron kaupparekisteriin.

Muistiossa tarkastellaan lyhyesti myös Viron kansantalouden ja yritystoiminnan kehitystä 2000-luvulla. Kuvauksen kohteena ovat virolaisten yritysten profiili, kuten yritysten toimiala- ja kokorakenne, omistajuus sekä yrityskannan vaihtuvuus. Lopuksi tarkastellaan virolaisperäistä yritystoimintaa Suomessa.

2 Viron talouskehitys ja PK-yritysrakenne

2.1 Viron talouskasvu EU:n kärkijoukoissa

Viro liittyi Euroopan unioniin toukokuussa 2004 ja euroalueeseen vuoden 2011 alusta. Euron käyttöönottoa edelsi Viron jäsenyys EU:n valuuttakurssimekanismissa (ERM). Viron talouskasvu oli 2000-luvun alussa ripeämpää kuin Suomessa (Kuvio 1). Kansainvälinen rahoituskriisi ja sitä seurannut taantuma päättivät nopean kasvuvaiheen vuonna 2008, jonka jälkeen kokonaistuotannon määrä romahti parissa vuodessa melkein 18 prosenttia. Kokonaistyöllisyys aleni pienellä viiveellä yli 90 000 työllisellä vuosina 2009 - 2010 (Kuvio 2).

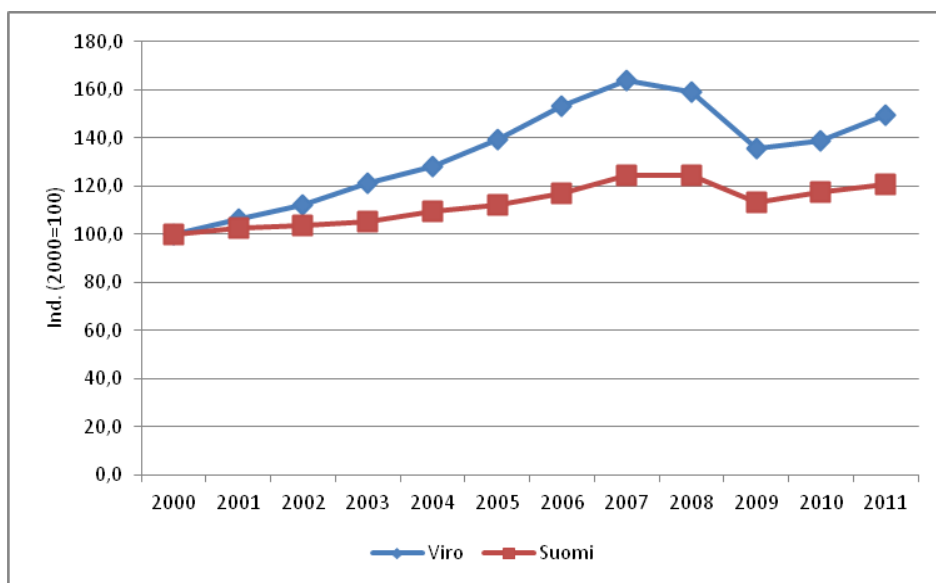
Vuonna 2010 Viron kokonaistuotanto lähti nousuun, joka kiihtyi 7 - 8 prosentin kasvuun vuonna 2011. Taustalla on tavaraviennin veto, joka on kääntänyt vaihtotaseen ylijäämäiseksi vuodesta 2009 lukien. Tällä hetkellä Viro on yksi EU:n nopeimmin kasvavista talouksista. Kasvua on siivittänyt teollisuus- ja rakennustuotannon piristyminen. Teollisuudessa on lisääntynyt erityisesti sähkötekniisten ja elektroniikkatuotteiden valmistus. Tietointensiivisten palvelujen kuten informaatio- ja viestintäpalvelujen tuotanto on kohonnut. Samalla yritysten investoinnit ovat lisääntyneet voimakkaasti.

Kotitalouksien kulutusmenot ovat kohonneet vain maltillisesti, mikä osaltaan johtuu korkealla pysyneestä ja osin rakenteellisesta yli 11 prosentin työttömyydestä. Tilanteen kohentumisesta antaa viitteitä se, että vähittäiskaupan myynti kasvoi Viron Tilastokeskuksen mukaan 12 prosenttia vuoden 2012 alkujaksolla edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kansantalouden elpyminen on johtanut inflaation kiihtymiseen, mikä on ylittänyt EU:n keskiarvon.

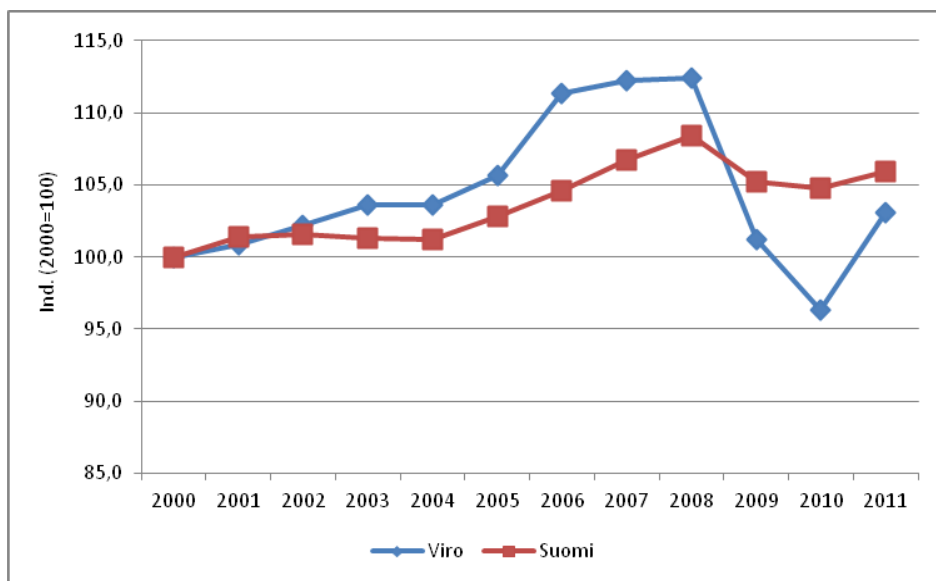
Viro on hyvin riippuvainen kansainvälisten markkinoiden kehityksestä. Tavaraviennistä Viron kolme tärkeintä maata: Ruotsi, Suomi ja Venäjä vastaavat 35 - 40 prosenttia. Kauppataase on ollut Virossa negatiivinen koko 2000-luvulla, mutta alijäämä on pienentynyt dramaattisesti viime vuosien aikana. Vaihtotaseen ylijäämä perustuu palvelukauppaan, sillä kuljetustulot, matkustustulot ja tulot muiden palvelujen viennistä ovat suuremmat kuin menot. Silmiinpistävää on osaamiseen perustuvien liike-elämän palvelujen suuri vienti.

Viron työmarkkinat ovat kansainväliset, sillä useat kymmenet tuhannet virolaiset työskentelevät lähialueilla kuten Suomessa tai Ruotsissa. Suomen ja Ruotsin yritysten kilpailukyky ja maiden hallitusten elvyttävä talouspolitiikka pelastivat finanssikriisiä seuranneen taantumien aikana monen potentiaalisen työttömän tilanteen Virossa. Virossa on muutettu työn perässä pysyvästi ja tilapäisesti varsin aktiivisesti muihin EU-maihin. Muuttoliike on tärkein selittävä tekijä siihen, että Viron väkiluku on alentunut 2000-luvulla. Esimerkiksi vuonna 2011 Virossa muutti 6 200 henkilöä. Samanaikaisesti maahanmuutto oli 3 700 henkilöä.

Kuvio 1 Kokonaistuotannon kehitys Virossa ja Suomessa 2000 - 2011, ind. (2000=100)
(Lähde: Eesti Statistika ja Suomen Tilastokeskus).

Kuvio 2 Kokonaistyöllisyyden kehitys Virossa ja Suomessa 2000 - 2011, ind. (2000=100) (Lähde: Eesti Statistika ja Suomen Tilastokeskus).

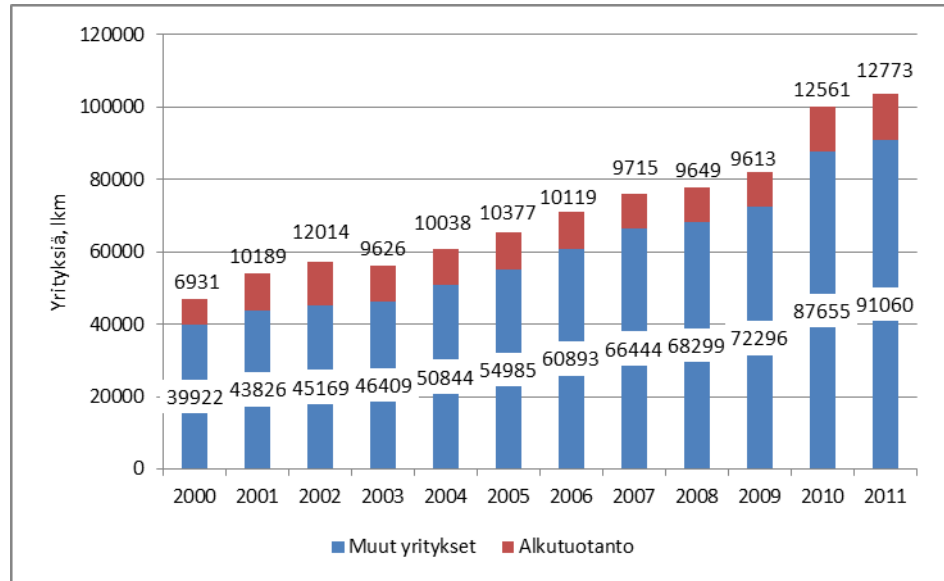

2.2 Yritysten määrä kasvussa

Viron Tilastokeskuksen (*Eesti Statistika*) mukaan maassa toimi 103 833 yritystä vuonna 2011. Yritystoiminnan aktiivisuutta koskevat kriteerit poikkeavat Suomen Tilastokeskuksen Yritys- ja toimipaikkarekisterin (YTR) tiedoista. Alkutuotannossa yrityksiä oli 12 prosenttia kaikista yrityksistä. 2000-luvulla yritysten määrä on 2,3 -kertaistunut, jos alkutuotantoa ei lasketa mukaan (Kuvio 3). Myös alkutuotannossa yritysten määrä on lähes kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Kehitys on ollut päinvastaista kuin Suomessa, jossa alkutuotannon yritysten määrä on supistunut voimakkaasti EU-jäsenyyden aikana.

Virolaisista yrityksiä (ml. alkutuotanto) 93 prosenttia työllistää alle kymmenen henkilöä. Alle kymmenen henkilön mikroyritykset koostuvat yksinyrittäjistä (ammatin- ja liikkeenharjoittajat) ja pientyönantajista. Mikroyritysten osuus on lisääntynyt voimakkaasti 2000-luvulla, jonka alussa ne muodostivat vain 82 prosenttia kaikista yrityksistä. Mikroyritysten osuus on noussut Virossa lähes samalle tasolle kuin Suomessa. Virossa on kuitenkin yhä suhteellisesti hieman enemmän keskisuuria yrityksiä kuin Suomessa (Taulukko 1).

Kuvio 3 Yritysten (pl. alkutuotanto) lukumäärän kehitys Virossa 2000 - 2011 (Lähde: Eesti Statistika).

Taulukko 1 Yritykset (pl. alkutuotanto) kokoluokittain Virossa 2011 ja Suomessa 2010 (Lähteet: Eesti Statistika ja Suomen Tilastokeskus).

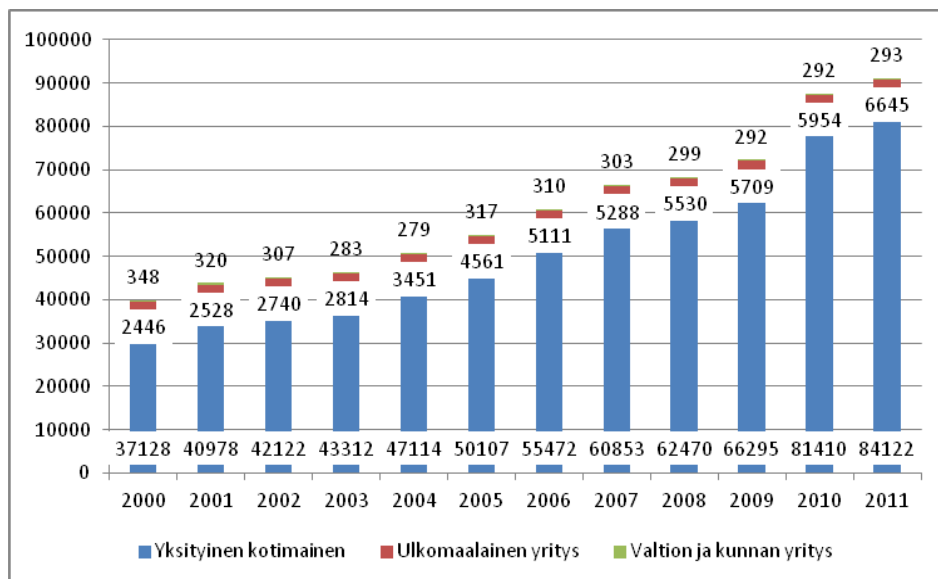
	Viro, kkm	Viro, %	Suomi, kkm	Suomi, %
Alle 10 henkilöä	84 578	92,6	245 099	93,4
10 - 49 henkilöä	5 243	5,8	14 514	5,5
50 - 249 henkilöä	1 075	1,2	2 321	0,9
Vähintään 250 henkilöä	164	0,2	614	0,2
Yhteensä	91 060	100,0	262 548	100,0

Yritysmuodoittain katsottuna runsas viidennes virolaisista yrityksistä on omistajayrittäjävetoisia yrityksiä. Valtaosa (73 %) on yksityisiä ”osakeyhtiöitä”. Omistajatyypeittäin tarkasteltuna 92 prosenttia on yksityisiä kotimaisia yrityksiä. Ulkomaisia yrityksiä oli 6 645, eli yli seitsemän prosenttia.¹ Julkisyhteisöjen omistamia yrityksiä oli vain 0,3 prosenttia. Ulkomaalaisten yritysten määrä on lisääntynyt 2000 -luvulla hieman nopeammin kuin yksityisten kotimaisten yritysten (Kuvio 4).

¹ Omistajatyypin (**Type of owner**)= A basis for the classification of entrepreneurs on the assumption of their capital involvement (majority of votes) in the company. Ulkomaalaisten yritysten määrä kuvaa ulkomailta sijaitsevien emoyhteisöjen määräysvallassa olevia Virossa pysyvästi sijoittautuneita tytäryrityksiä. Niihin ei lueta ulkomaalaisten yksityishenkilöiden Virossa perustamia yrityksiä.

Suomen yrityskantaan verrattuna ulkomaalaistaustaisia yrityksiä on Virossa enemmän. Vuonna 2010 Suomessa toimi Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin (YTR) mukaan 3 430 ulkomaalaista yritystä, joiden omistuksesta tai äänivallasta yli 50 prosenttia on suoraan tai välillisesti yhden ulkomaisen tahon hallussa. Suhteellisesti ulkomaalaistaustaisia yrityksiä oli vain 1,3 % kaikista Suomen yrityksistä.

Kuvio 4 Yritykset omistajatyypeittäin Virossa (pl. alkutuotanto) vuosina 2000 - 2011 (Lähde: Eesti Statistika).

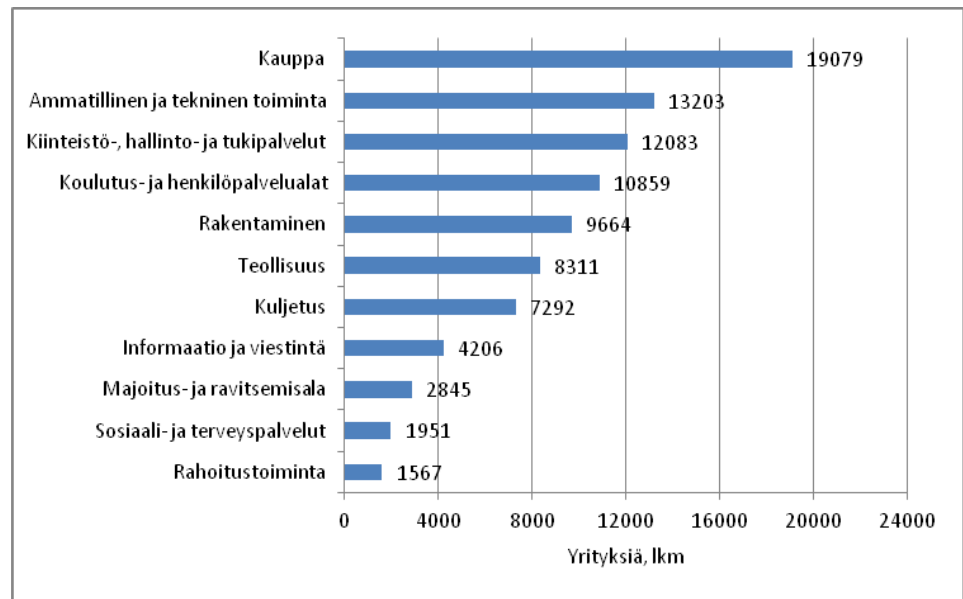
Yritysten toimialarakenne muutoksessa

Viidennes Viron yrityksistä toimi jalostusaloilla (teollisuus ja rakentaminen) ja toinen viidennes toimi kaupan toimialalla vuonna 2011 (Kuvio 5). Loput yrityksistä jakautuivat eri palvelualueille. Yritysten määrä on lisääntynyt 2000 -luvulla eniten koulutuksessa ja henkilöpalveluissa, jossa se on kuusinkertaistunut. Rakennusalaalla, informaatio- ja viestintäaloilla sekä kiinteistö-, tuki- ja hallintopalveluissa yritysten määrä on 2,5 -kertaistunut. Kaupassa, majoitus- ja ravitsemistoiminnassa sekä teollisuudessa yritysten määrän kehitys on ollut vaisumpaa.

Suomessa on suhteellisesti enemmän jalostusalojen yrityksiä ja vähemmän kaupan yrityksiä kuin Virossa. Palvelualojen osalta on yllättävää, että Virossa on suhteellisesti enemmän osaamisintensiivisten liike-elämän palvelualojen yrityksiä kuin Suomessa.² Ulkomaisten yritysten vahva läsnäolo markkinoilla selittää osin tätä. Myös yritystoimintaa tukevia kiinteistö-, hallinto- ja tukipalvelujen yrityksiä on Virossa enemmän. Suomessa on enemmän sosiaali- ja terveystyöyrityksiä. Erilaisia koulutus- ja henkilöpalveluja tuottavia yrityksiä sekä kuljetusalan yrityksiä on molemmissa maissa suhteellisesti laskien yhtä paljon (Taulukko 2).

² Osaamisintensiiviset liike-elämän palvelualueet = ammatillinen ja tekninen toiminta sekä informaatio ja viestintä.

Kuvio 5 Yritykset (pl. alkutuotanto) Virossa toimialoittain 2011 (Lähde: Eesti Statistika).

Taulukko 2 Yritykset toimialoittain (pl. alkutuotanto) Virossa 2011 ja Suomessa 2010 (Lähteet: Eesti Statistika ja Suomen Tilastokeskus).

	Viro lkm	Viro %	Suomi lkm	Suomi %
Kauppa	19 079	21,0	45 430	17,4
Ammatillinen ja tekninen toiminta	13 203	14,4	32 372	12,3
Kiinteistö-, hallinto- ja tukipalvelut	12 083	13,3	27 763	10,5
Koulutus- ja henkilöpalvelut	10 859	11,9	26 728	10,1
Rakentaminen	9 664	10,6	40 805	15,5
Teollisuus	8 311	9,1	24 529	9,4
Kuljetus	7 292	8,0	22 576	8,6
Informaatio ja viestintä	4 206	4,6	8 546	3,3
Majoitus- ja ravitsemisala	2 845	3,1	11 167	4,3
Sosiaali- ja terveystoiminta	1 951	2,1	17 790	6,8
Rahoitustoiminta	1 567	1,7	4 842	1,8
Yhteensä	91 060	100,0	262 548	100,0

Yrityskannan vaihtuvuus on ripeää

Yrityskannan vilkas vaihtuvuus kansantaloudessa on yksi potentiaalinen merkki talouden rakenteen uudistumisesta ja tuottavuuden kehittymisestä. Viron tilastokeskuksen mukaan toimintansa aloittaneiden yritysten määrä on vaihdellut Virossa 5 400 ja 7 800 yrityksen välillä vuosina 2004 - 2010 (Taulukko 3). Lopettaneita yrityksiä on ollut 3 000 yrityksestä 6 200 yritykseen. Yritysten määrän nettolisäys kasvoi vuoteen 2007 saakka, jonka jälkeen toimintansa lopettaneiden yritysten määrä alkoi kasvaa reippaasti. Heikointa kehitys oli teollisuudessa, rakentamisessa, kuljetuksessa ja kiinteistöalalla. Vuonna 2010 toimintansa aloittaneiden yritysten määrä lähti uuteen nousuun.

Yrityskannan vaihtuvuus, eli toimintansa aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde olemassa olevaan aktiiviseen yritys-kantaan on ollut Virossa noin 20 - 22 prosenttia vuosina 2004 - 2010. Vaihtuvuus on ollut huomattavan suurta liike-elämän palveluilla.

Keskimääräistä suurempaa se on myös rahoitustoiminnassa, henkilöpalvelualoilla ja rakentamisessa. Majoitus- ja ravitsemistoiminta ei kuulu Virossa korkean vaihtuvuuden toimialoihin kuten Suomessa. Pääomavaltaisilla aloilla teollisuudessa, kuljetusalalla ja sosiaali- ja terveystoiminnassa vaihtuvuus on ollut pientä.

Suomen yrityskehittämisessä yritysten lopettamisaste ei kohonnut yhtä voimakkaasti vuosina 2008 - 2009 kuin Virossa, jossa taantumien vaikutukset olivat rajummat kuin meillä. Yrityskannan vaihtuvuus on Virossa 2000-luvulla ollut suurempaa kuin Suomessa. Tämä voi olla merkki Viron kansantalouden dynaamisuudesta (Taulukot 3 ja 4).

Taulukko 3 Yrityskannan vaihtuvuus Virossa 2004 - 2010 (Lähde: Eesti Statistika).

	Aloittaneet yritykset lkm	Lopettaneet yritykset lkm	Yritysten nettolisäys lkm	Aloittaneet / yrityskanta %	Lopettaneet /yrityskanta %	Vaihtuvuus %
2004	5461	3155	2306	13,2	7,6	20,8
2005	6169	3003	3166	13,8	6,7	20,5
2006	7798	3501	4297	15,4	6,9	22,3
2007	7188	3873	3315	12,8	6,9	19,7
2008	6384	5897	487	10,8	10,0	20,9
2009	6089	6196	-107	10,2	10,4	20,6
2010	7365	5689	1676	11,9	9,2	21,1

Taulukko 4 Yrityskannan vaihtuvuus Suomessa (pl. alkutuotanto) 2004 - 2011 (Lähde: Eesti Statistika).

	Aloittaneet yritykset lkm	Lopettaneet yritykset lkm	Yritysten nettolisäys lkm	Aloittaneet / yrityskanta %	Lopettaneet /yrityskanta %	Vaihtuvuus %
2004	27460	21457	6003	10,1	7,9	17,9
2005	29149	20687	8462	10,4	7,4	17,8
2006	32110	21616	10494	11,0	7,4	18,4
2007	34396	22523	11873	11,3	7,4	18,7
2008	33549	26320	7229	10,6	8,4	19,0
2009	30060	25245	4815	9,4	7,9	17,3
2010	32109	20738	11371	9,9	6,4	16,2
2011	31312	22388	8924	9,3	6,7	16,0

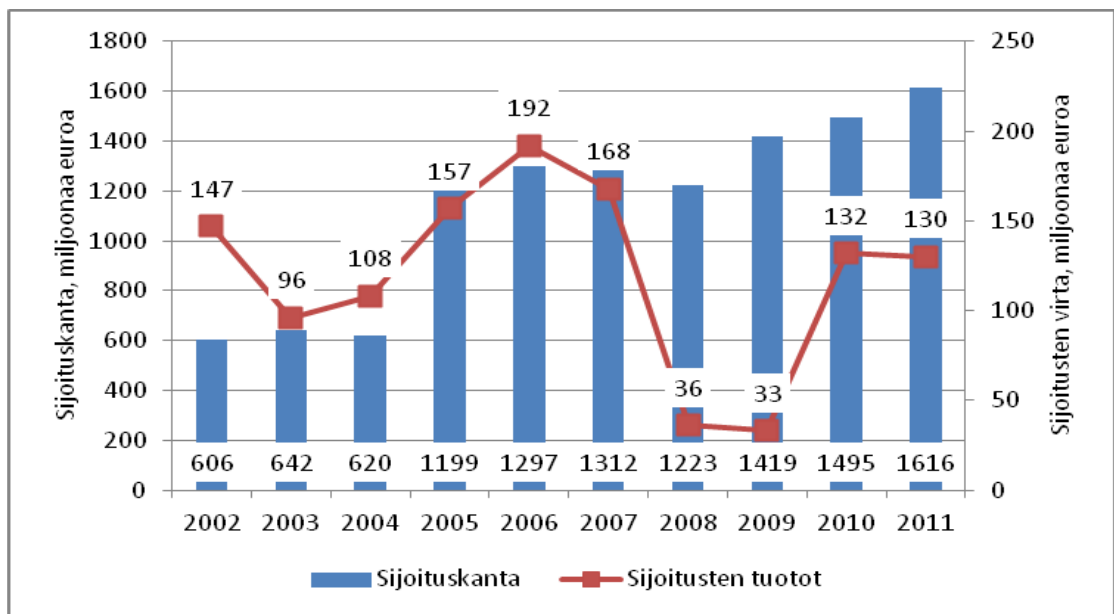
3 Suomalaistaustainen yritystoiminta vilkastuu Virossa

3.1 Suorat sijoitukset Suomesta kasvussa

Suomen Pankin maksutasetilastojen Suomesta Viroon suuntautuneiden suorien sijoitusten kanta oli 1,6 miljardia euroa vuonna 2011 (Kuvio 6). Summa oli 1,5 prosenttia ulkomaisten suorien sijoitusten yhteenlasketusta kannasta. Suorien sijoitusten virta Suomesta Viroon kasvoi 2000-luvun alussa vuoteen 2006 saakka, jolloin se kääntyi negatiiviseksi. Sijoitusten virta kääntyi jälleen positiiviseksi vuoden 2009 jälkeen. Vuonna 2011 Viroon suuntautuneiden suorien sijoitusten tuotot olivat maksutasetilastojen mukaan noin 130 miljoonaa euroa vuonna 2011.

Suorien sijoitusten lisäksi Viroon on suuntautunut Suomesta pienempiä rahavirtoja, jotka tilastoidaan arvopaperisijoituksiksi. Vuonna 2011 Suomesta tehtyjen arvopaperisijoitusten kanta Virossa 200 miljoonaa euroa. Arvopaperisijoitusten kehitys on seurannut suhdannevaihteluja 2000-luvulla.

Kuvio 6 Suomalaisten talousyksiköiden suorien sijoitusten kanta Virossa ja sijoitusten tuotot 2002 - 2011, miljoonaa euroa (Lähde: Suomen Pankki).

3.2 Suomalaisilla tytäryhtiöillä vahva rooli

Suomen Tilastokeskuksen Suomalaisten tytäryhtiöt ulkomailla -tilaston (jatkossa FATS -tilasto) mukaan suomalaisilla konserneilla (299) oli Virossa 441 tytäryhtiötä tai sivuliikettä vuonna 2010. Virossa toimivien tytäryhtiöiden henkilöstö oli 27 000 ja liikevaihto 3 874 miljoonaa euroa. FATS -tilasto (*Outward Statistics on Foreign Affiliates*) tuottaa vuosittain tietoja suomalaisyritysten ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden ja sivuliikkeiden määrästä, henkilöstöstä, liikevaihdosta, henkilöstömenoista ja investoinneista.³

³ Investoinnit = bruttoinvestoinnit aineelliseen käyttöomaisuuteen.

FATS -tilaston perusyksikkönä on Suomen ulkopuolella sijaitseva tytäryritys, joka on suoraan tai välillisesti Suomessa toimivan konsernin emoyhtiön määräysvallassa. Tilastoyksikkönä voi olla myös suomalaisen yrityksen määräysvallassa oleva paikallinen ulkomainen sivuliike.⁴

Virossa toimivien suomalaistaustaisten tytäryritysten henkilöstö, liikevaihto ja investoinnit alenivat vuosina 2007 - 2009, mikä osittain johtui heikentyneestä talouskehityksestä. Suhdanteiden parantumisen myötä liikevaihto kasvoi neljä prosenttia vuonna 2010. Myös investoinnit lisääntyvät loivasti. Henkilöstön määrä on jatkanut kuitenkin laskuaan (Taulukko 5).

Tärkeimmät suomalaisten tytäryhtiöiden toimialat ovat teollisuus ja tukku- ja vähittäiskauppa, kun tarkastellaan tytäryhtiöiden lukumäärää, henkilöstöä ja liikevaihtoa. Seuraavina tulevat liike-elämän palvelut ja rakennusala. (Taulukko 6).

Taulukko 5 Suomalaisten tytäryhtiöiden liiketoiminnan tunnuslukuja Virossa 2007 - 2010 (Lähde: Tilastokeskuksen FATS -tilastot).

	2007	2008	2009	2010
Tytäryrityksiä, lkm	466	430	448	441
Henkilöstö, lkm	35615	30200	28410	26960
Henkilöstömenot, milj. euroa			423	432
Liikevaihto, milj. euroa	4898	19839	4686	3874
Investoinnit, milj. euroa	488	1371	101	106

Taulukko 6 Suomalaisten tytäryhtiöiden toimialakohtaisia tietoja 2009 (Lähde: Tilastokeskuksen FATS -tilastot).

	Tytär- yrityksiä lkm	Osuus henki- löstöstä %	Osuus liike- vaihdosta %	Osuus inves- toinneista %
Teollisuus ⁵	144	41,4	38,2	43,4
Kauppa	142	19,3	34,0	12,0
Liike-elämän palvelut, yms. ⁶	57	17,5	4,1	17,9
Rakentaminen	41	6,8	5,9	4,4
Informaatio ja viestintä	20	3,7	4,1	8,7
Kuljetus	16	1,8	1,9	3,5
Rahoitus- ja vakuutus	9	5,0	8,4	5,5
Muut toimialat	17	3,9	3,1	1,5
Yhteensä	448	100,0	100,0	100,0

Kolmella sadalla suomalaisella konsernilla oli tytäryhtiöitä tai sivuliikkeitä Virossa vuonna 2010. Yhtä konsernia kohden toimi 1,4 tytäryritystä tai sivuliikettä. Näiden tilastojen kattavuus on kuitenkin varsin heikko pienten konsernien tytäryhtiöiden osalta.

Viro on suomalaisten tytäryritysten määrällä mitattuna toiseksi suosituin sijoittautumiskohde Ruotsin jälkeen. Henkilöstöllä mitattuna Viro oli kahdeksas ja liikevaihdon mu-

⁴ Sivuliike ei ole oikeushenkilö, mutta se toimii kiinteässä toimipaikassa ja sitä kohdellaan yritysmäisenä yhteisönä.

⁵ Mukaan lukien kaivannaistoiminta ja sähkö-, kaasun- ja vesihuolto

⁶ Kiinteistöala; ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta; hallinto- ja tukipalvelutoiminta

kaan yhdestoista. Kaikkien suomalaisten tytäryhtiöiden henkilöstöstä Virossa oli vajaat viisi prosenttia ja liikevaihdosta reilut 2 prosenttia (Taulukko 7).

Taulukko 7 Suomalaisten konsernien ulkomaisten tytäryhtiöiden kohdemaat vuonna 2010 (Lähde: Tilastokeskuksen FATS -tilastot).

	Liikevaihto, milj. euroa	Henkilöstö, lkm	Investoinnit, milj. euroa	Tytäryrityksiä, lkm
Ruotsi	31 513	72 250	583	600
Kiina	20 474	62 450	152	196
Saksa	14 694	42 140	251	238
Yhdysvallat	11 943	29 670	227	208
Venäjä	9 579	50 610	374	431
Intia	7 420	37 370	56	53
Norja	6 108	17 390	81	198
Britannia	6 034	16 960	141	169
Puola	4 848	28 840	200	150
Unkari	4 140	11 780	52	62
Alankomaat	4 118	9 770	378	132
<i>Viro</i>	<i>3 874</i>	<i>26 960</i>	<i>106</i>	<i>441</i>
Muut maat	54 798	166 160	1 572	1 855
Yhteensä	179 543	572 350	4 173	4 733

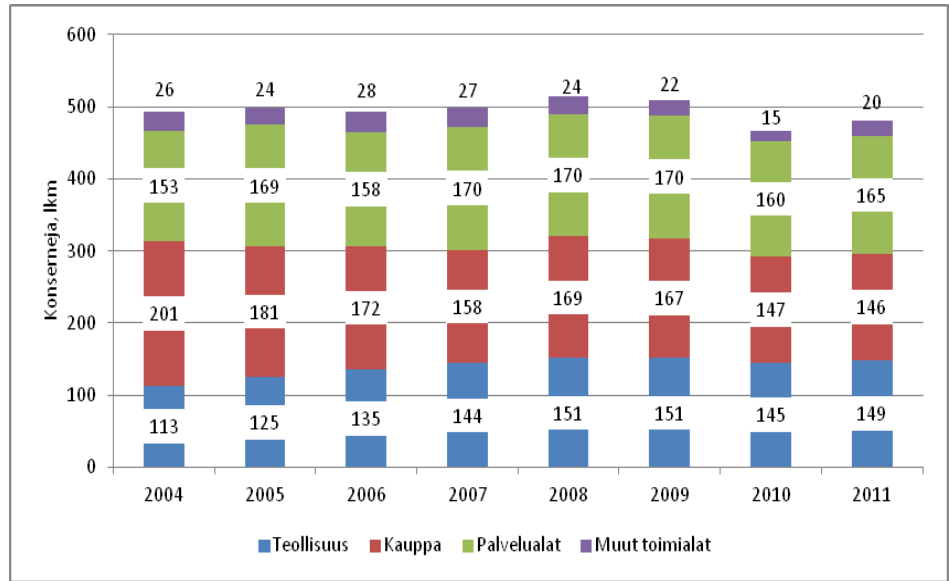
Viron Tilastokeskus (*Eesti Statistika*) tuottaa samantyyppisiä EU-harmonisoituja tilastoja ulkomaalaistaustaisista yrityksistä kuin Suomen Tilastokeskus. Viron Tilastokeskuksen mukaan maassa toimi 480 suomalaista konsernia vuonna 2011.

Suomalaisista konserneista 31 prosenttia toimi teollisuudessa (ml. kaivannaistoiminta ja energiahuolto). Lähes saman verran niitä oli tukku- ja vähittäiskaupassa. Runsas kolmannes jakaantui eri palvelualoille (Kuvio 7). Konsernien määrä väheni vuonna 2010, mutta viime vuonna niitä tuli lisää 213. Eniten niiden määrä on supistunut kaupan toimialalla. Kaikkiaan Virossa toimi 5 019 konsernia vuonna 2011. Niistä virolaisia oli 3 203 ja ulkomaalaisia 1 816, joista yli neljännes oli suomalaisia (Taulukko 8).

Vuoden 2004 jälkeen Viron kotimaisten konsernien määrä on lisääntynyt tuntuvasti riippämmin kuin ulkomaisten konsernien määrä. Suomalaistaustaisten konsernien määrä on ollut suhteellisen vakaa viime vuosina. Merkitystään ovat lisänneet saksalaiset, tanskalaiset, norjalaiset, brittiläiset ja muista Baltian maista tulleet yritykset.

Kuvio 7

Suomalaisten konsernien päätoimialat Virossa 2004 – 2011 (Lähde: Eesti Statistika).

Taulukko 8

Virossa toimivien ulkomaisten konsernien kotimaat 2004 ja 2011 (Lähde: Eesti Statistika).

	2011 lkm	2011 %	2004 lkm	2004 %
Suomi	480	26,4	493	34,0
Ruotsi	214	11,8	213	14,7
Yhdysvallat	116	6,4	117	8,1
Latvia	110	6,1	51	3,5
Saksa	100	5,5	77	5,3
Norja	77	4,2	47	3,2
Alankomaat	76	4,2	66	4,5
Britannia	75	4,1	60	4,1
Tanska	69	3,8	60	4,1
Kypros	66	3,6	18	1,2
Liettua	58	3,2	35	2,4
Sveitsi	40	2,2	25	1,7
Venäjä	34	1,9	19	1,3
Ranska	31	1,7	8	0,6
Luxemburg	21	1,4	14	1,0
Muut maat	244	13,4	149	10,2
Yhteensä	1816	100,0	1452	100,0

Tarkempia tilastoja suomalaisten tytäryhtiöiden toiminnan laajuudesta ja luonteesta on saatavilla Viron Tilastokeskuksen yritysten tilinpäätöstilastoista. Käytössä olevien tuoreimpien tilastojen mukaan Virossa toimi 244 vähintään 20 henkilöä työllistävää suomalaista tytäryritystä vuonna 2009. Ne työllistivät noin 24 800 henkilöä ja niiden liikevaihto oli 2,38 miljardia euroa. Niiden liikevaihto supistui edellisvuodesta 24 %.⁷

⁷ Taloudellinen taantuma kohdistui keskimäärin voimakkaammin suomalaisiin tytäryhtiöihin kuin muihin ulkomaisiin yhtiöihin. Muiden ulkomaisten yhtiöiden työllisyys heikkeni Virossa 13 prosenttia ja niiden liikevaihto supistui 22 prosenttia.

Suomalaisilla tytäryhtiöillä on tärkeä asema Viron yrityselämässä. Kaikista vähintään 20 henkilön yrityksistä suomalaisten hallussa oli seitsemän prosenttia vuonna 2009. Yrityskentän työllisyydestä ja liikevaihdosta ne muodostivat 10 - 12 prosenttia. Noin 35 prosenttia suomalaisten tytäryritysten liikevaihdosta kertyy viennistä, mikä on suurempi osuus kuin yli 20 henkilön yrityksissä Virossa keskimäärin. Vienti kohdistuu Suomeen sekä kolmansien maiden markkinoille. Kaikkien yli 20 henkilön yritysten viennin kokonaisarvosta suomalaisten yritysten osuus oli 14 prosenttia (Taulukko 9).

Taulukko 9 Yli 20 henkilöä työllistävien ulkomaalaisten tytäryritysten liiketoiminnan tunnuslukuja Virossa 2009 (Lähde: Eesti Statistika).

	Ulkomaalaiset yhtiöt	Suomalaiset yhtiöt	Suomalaiset yhtiöt, %
Tytäryrityksiä, lkm	822	244	29,7
Työllisyys, henkilöä	86500	24800	28,7
Liikevaihto, miljoonaa euroa	8750,8	2383,6	27,2
Investoinnit, miljoonaa euroa	444,3	184,1	41,4
Vienti, miljoonaa euroa	3162,9	827,3	26,2

3.3 Suomalaistaustaiset pienyritykset yleistyvät

Suomen ja Viron Tilastokeskusten mukaiset suomalaisia konserneja ja niiden tytäryrityksiä koskevat tilastot eivät kerro koko totuutta Virossa toimivista ja/tai sinne rekisteröidyistä Suomeen jonkinlaisen yhteyden omaavista yrityksistä. Eri arvioiden mukaan Virossa toimii 3000 - 5000 suomalaista yritystä, joista noin pari tuhatta aktiivisemmin.

Pienten konsernien ja yksityisten yrittäjien Viroon perustamat yritykset jäävät lähes kokonaan Viron Tilastokeskuksen tilastojen katveeseen, koska ne tilastoituvat kotimaisiksi yrityksiksi. Jos omistajilla on jokin linkki Suomeen, se voidaan selvittää yritysten vastuuhenkilöiden kansallisuuden tai sukunimen perusteella. Erityisesti Suomessa työskennelleet ja asuneet virolaiset näyttävät perustavan aktiivisesti yrityksiä Viroon.

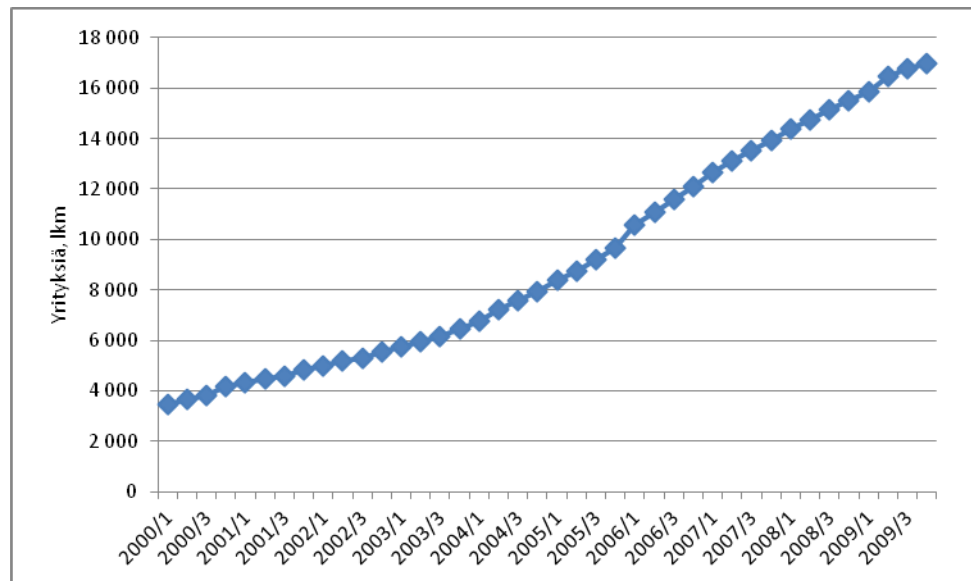
Kaupparekisteritietojen mukana Virossa oli vuoden 2012 alussa 4 069 sataprosenttisesti suomalaisomistuksessa olevaa yritystä, kun vielä vuoden 2009 alussa niitä oli vajaat 2800. Vironomaisyhteistyön kehittämisprojekti Virken (nykyisin verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö) Viron kaupparekisteriin pohjautuvat tilastot osoittavat, että Virossa on rekisteröityinä merkittävä joukko yrityksiä, joilla on jokin yhteys Suomeen. Vuoden 2009 loppupuoliskolla kaupparekisterissä oli tietoja, jotka koskivat vajaata 18 000 yritystä, joiden vastuuhenkilöillä oli suomalainen henkilötunnus tai yrityksen ollessa omistajana suomalainen yritystunnus (y-tunnus). Yksityishenkilöt olivat omistajina yli 16 000:ssa yrityksessä.

Verohallinnon selvityksessä yritysten vastuullisiin yksityishenkilöihin luettiin kaikki ne henkilöt, joilla on suomalainen henkilötunnus heidän etnisestä alkuperästään huolimatta. Nimen perusteella katsottuna lähes puolet heistä oli virolaisia, jotka olivat saaneet suomalaisen henkilötunnuksen pysyväisluonteisen tai pitkäaikaisen Suomessa asumisen tai työskentelyn vuoksi.

Näiden rekisteröityjen – aktiivisten tai passiivisten- yritysten määrä on nelinkertaistunut 2000 -luvulla (Kuvio 8). Virken tekemistä selvityksissä ei ole tarkasteltu Virossa toimi-

neiden yritysten liiketoiminnan laajuutta. *Todennäköisesti merkittäväällä osalla liiketoiminta on ollut vähäistä, loppunut tai varsinainen yritystoiminta ei ole vielä edes alkanut.* Tässä suhteessa pelkkä rekisterissä olevien yritysten määrä voi antaa harhaanjohtavan käsityksen asiasta, joten ilmiö edellyttäisi tarkempia selvityksiä. Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö julkistaa tuoreempaa Viron kaupparekisteriin perustuvaa tietoa vuoden 2011 tilanteesta syksyllä.

Kuvio 8 Suomalaisen henkilötunnuksen omaavien yksityishenkilöiden ja suomalaisten yhtiöiden omistamat pienyritykset, joista on merkintä Viron kaupparekisterissä vv. 2000 - 2009 vuosineljänneksittäin (Lähde: Viron kaupparekisteri ja Verohallinto).

3.4 PK-yritykset suuntaamassa Viroon

EK:n marraskuussa 2011 ilmestyneen selvityksen mukaan suomalaisten PK-yritysten kansainvälistymisaikomukset ovat lisääntyneet. Joka neljäs kyselyyn vastanneesta EK:n pk-työnantajayrityksestä aikoo laajentaa yritystoimintaansa ulkomailla, ja 13 prosenttia suunnittelee uuden yritystoiminnan aloittamista ulkomailla (kuvio 9). Suosituimpia toimintamalleja olivat nykyistä yritystoimintaa tukevan tuotantoyksikön perustaminen tai ostaminen (37 % kaikista ulkomaille suuntaavista yrityksistä) ja liiketoiminnan laajentaminen oman ulkomailla sijaitsevan myynti- ja markkinointiyksikön kautta (23 %, Kuvio 10).

Suosituimmat kohdemaat olivat Venäjä, Viro ja Ruotsi (Kuvio 11). Näiden aikomusten vaikutukset myös Suomen kansantaloudelle ovat myönteisiä erityisesti silloin, jos alkuperäinen yritystoiminta näiden toimenpiteiden jälkeen vahvistuu ja sen kotipaikka säilyy Suomessa. Toiminnan laajentaminen ulkomaille on myönteinen osa kansainvälistymistä ja usein askel kohti suurempia markkinoita.

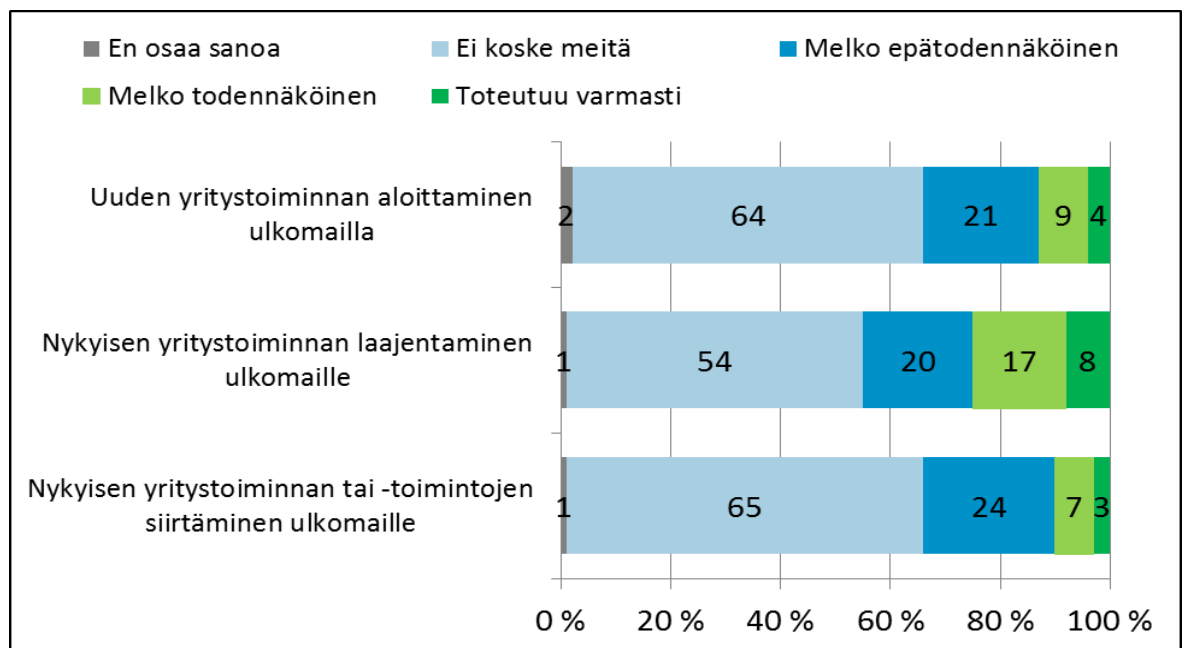
Selvityksen tuloksissa huolta aiheuttaa se, että yhä useampi pk-yritys pohtii yritystoimintojensa siirtämistä pois Suomesta. Noin joka kymmenes yrityksistä uskoo tämän vaihtoehdon toteutuvan melko todennäköisesti tai varmasti seuraavan kolmen vuoden

aikana.⁸ Tämä koski karkeasti arvioiden käytännössä noin 4 500 - 5 000 työnantajayritystä, kun eri kokoluokan yritysten vastaukset yleistetään koskemaan kaikkia pk-työnantajayrityksiä. Teollisuusyrityksistä jopa joka viidennes harkitsee toimintojen siirtoa Suomesta pois. Yritystoiminnan siirtoa ulkomaille harkitaan varsinkin keskisuurissa teollisuusyrityksissä.⁹ Myös 10 - 49 henkilöä työllistävästä pienistä teollisuusyrityksistä yllättävän moni harkitsee siirtoa. Selvitys ei koskenut suuria yrityksiä.

Nykyisten liiketoimintojen siirtäminen kokonaan tai osin ulkomaille olisi menetys Suomen yritystoiminnan, työllisyyden ja koko kansantalouden kehittymisen näkökulmasta. Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että teollisuuden bruttokansantuoteosuuden pienenemisellä on yhteys vaihtotaseen vajeen kasvuun eli kansantalouden velkaantumiseen ulkomaille. Teollisen valmistamisen siirtyminen ulkomaille heikentää vaihtotaseen lisäksi myös kauppatasetta ja pienentää maassa tuotettua arvonlisäystä.

Yritystoiminnan siirtopäätökseen vaikuttaa ainakin osin se, että Suomen toimintaympäristö ei ole yritysten mielestä monilta keskeisiltä osin riittävän kilpailukykyinen. Jos Suomen toimintaympäristö ei ole kilpailukykyinen pitämään kotimaisia tuotannollisia yrityksiä maassa, kuinka pystymme houkuttelemaan uusia ulkomaisia investointeja maahan?

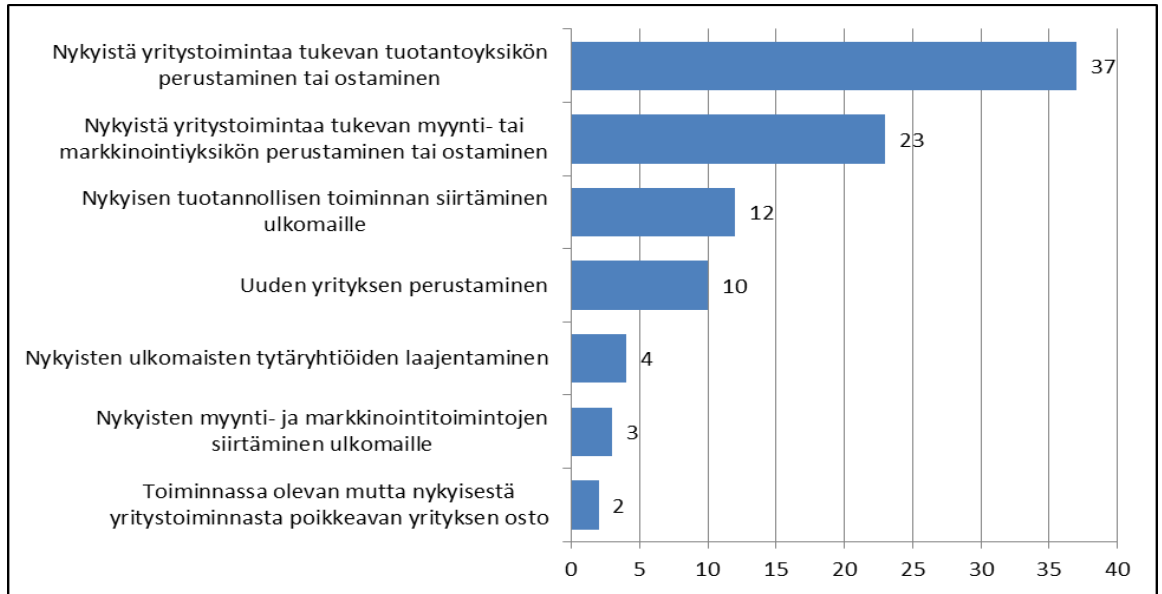
Kuvio 9 *PK -työnantajayritysten kansainvälistymisaikomukset (% kaikista vastaajista; Lähde: EK marraskuu 2011).*

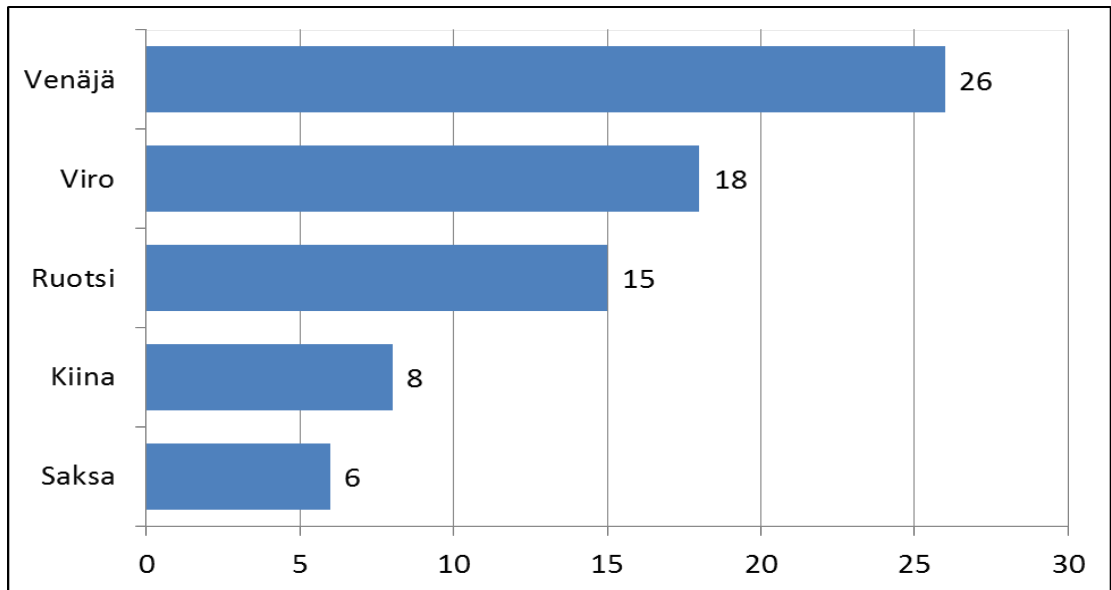
⁸ Kyselyyn vastasi 562 yritystä, jotka muodostivat edustavan otoksen EK:n työnantajayrityksistä.

⁹ Pk -yritysten toimintaympäristö: Kysely kilpailukykyyn neljästä ulottuvuudesta, EK 2011.

Kuvio 10 PK -työnantajayritysten todennäköisin yritystoiminnan vaihtoehto ulkomailla (% vastaajista, jotka suunnittelevat uuden yritystoiminnan aloittamista, nykyisen laajentamista tai sen siirtämistä; Lähde: EK marraskuu 2011)

Kuvio 11 PK -työnantajayritysten potentiaalisimmat kansainvälistymisen kohdemaat (% vastaajista, jotka suunnittelevat uuden yritystoiminnan aloittamista, nykyisen laajentamista tai sen siirtämistä; Lähde: EK marraskuu 2011)

3.4.1 Viron toimintaympäristön kilpailukyky

Suomi ja Viro ovat molemmat pieniä ja avoimia talouksia, jotka kilpailevat keskenään yritysten sijoittautumisista ja investoinneista. Maantieteellinen ja tietty kulttuurinen läheisyys näkyvät vilkkaassa taloudellisessa liikehdinnässä rajojen yli.

Virossa hallitukset ovat viime vuosina olleet hyvin sitoutunut kasvuun tähtäävään talouspolitiikkaan. Hyvä yritysilmapiiri ja houkutteleva verotus ovat tehokas yhdistelmä, joka motivoi ihmisiä yrittämään ja yrityksiä investoimaan. Viron julkinen sektori on

pieni, valtion velkaa ei ole nettomääräisesti paljon, korruptio on Baltian maista parhaiten hallussa, oikeuskäytäntö ja verohallinto ovat uudistumassa, pankkisektori alkaa olla hyvin pääomitettu, työvoiman koulutustaso hyvä ja yrittäjyysdynamiikka on vilkastumassa, mikä osaltaan nostaa tuottavuutta taloudessa ajan mittaan. Yritysten vaihtuvuus viittaa myös sarjayrittäjyyden yleistymiseen. Start-up yrityksiä on alkanut Virossa viritä viime vuosina varsin lupaavasti. Tunnetuin virolainen menestystarina on Skype, jota pidetään symboliarvoltaan vastaavana ilmiönä kuin Roviota.

Virolla on toki liiketoimintaympäristönsä osalta vielä paljon kirmistämistä mm. maan imagon ja brändin kehittämisessä, teollisuudessa tuottavuus on ongelma ja laatutasoissa vaihteluja. Lisäksi esimerkiksi korkean teknologian osaamisesta ja IT-osaajista on pulaa. Vain yksi prosentti Viron työvoimasta on ICT –sektorilla, joka kuitenkin vastaa jo 10 prosentista bkt:sta. Myös työvoiman maastamuutto on kiihtynyt viime vuosina.

Tietoyhteiskunta on Virossa varsin edistyksellinen, esimerkiksi e-bisnes on laajalle levinnyttä. Yli 80 prosenttia virolaisista yrityksistä hoiti vuonna 2011 myynti- ja ostolas- kutuksensa täysin sähköisesti. Virolaisen henkilökortin omaava voi perustaa yrityksen elektronisesti 25 minuutissa.

Eri selvitysten mukaan suomalaiset yrittäjät ja liikkeenjohtajat näkevät Viron yritysilmastossa paljon etuja. Yritysten perustaminen on nopeaa ja helppoa ja verotus maltillis- ta, mikä kannustaa panostamaan yrityksen kasvuun. Tuotantokustannukset ovat kautta linjan pienemmät, erityisesti työvoima on edullista ja joustavaa mm. paikallinen sopi- minen on yleisempää ja irtisanominen esimerkiksi työntekijän koeajan aikana helpom- paa. Virossa työntekijät ovat usein nälkäisiä etenemään urallaan ja tekemään töitä. Myös yrittäjyysaikeudet esimerkiksi opiskelijoiden keskuudessa ovat voimakkaam- mat. Tallinnassa on myös yritystoimintaa tukevien palvelujen saatavuus helppoa ja edullista.¹⁰ Finanssikriisiä seuranneen taantumien aikana palkoista leikkautui keskimää- rin noin 30 prosenttia samaten vuokrista ja toimitilojen hinnoista.

Selvitysten mukaan suomalaisia yrityksiä houkuttelee erityisesti verotuskäytäntö, sillä yritykset eivät maksa veroja liikevoitostaan, jollei sitä ei jaeta osinkoina omistajille. Vi- ron verotuskäytäntö edesauttaa yritystoiminnan kasvua paremmin kuin Suomessa sekä vähentää yritysten velkarahoituksen tarvetta ja parantava niiden lamansietokykyä. Vi- rossa on käytössä tasaveromalli, jonka mukaan pääoma- ja ansiotuloja verotetaan saman 21 prosentin verokannan perusteella. Ansiotuloverotuksessa tasavero suosii hyväpalk- kaisten asiantuntijoiden rekrytointia.

Suomesta mennään Viroom useimmiten ajatuksena liikkua sieltä eteenpäin itään ja etelään. Kilpailukykyisten tuotantokustannusten ohella yritykset etsivät markkinoita ja tuotanto- yhteistyön mahdollisuuksia. Viro on suomalaiselle yritykselle hyvä tukikohta muualle Baltiaan ja Venäjälle suuntautuvan liiketoiminnan harjoittamiseksi. Suomalaiset pk- yritykset tyypillisesti kansainvälistyvät ensin lähialueille ja tyypillisesti ensin varsin pienellä tiimillä, jota lähdetään asteittain vahvistamaan.

¹⁰ Väitettä tukee se, että Virossa liike-elämän palveluyritysten ja kiinteistö-, hallinto- ja tukipalvelun toimialan yritysten osuus yrityskannasta on suurempi kuin Suomessa (ks. luku 2.2).

3.4.2 Elinkeinopoliittikkaa on terävöitettävä Suomessa

Suomessa teollisuuden pääomakanta on kutistunut selvästi jo useamman vuoden peräkkäin, kun pääoman kuluminen on ollut suurempaa kuin investoinnit. EK:n kesäkuussa julkaiseman investointikyselyn mukaan talouskriisissä romahtaneet investoinnit alkoivat vilkastua vasta vuonna 2011. Kuluvan vuoden investointinäköymät ovat edelleen epävarmat, ja investointien kasvun arvioidaan hidastuvan vain runsaaseen prosenttiin. Tehdasteollisuus investoi Suomeen vuonna 2010 hieman yli 2,9 miljardia euroa. Vuosina 2011 ja 2012 investoinnit ovat tiedustelun ennakkotiedon mukaan noin 3,6 miljardin euron tasolla. Tutkimus- ja tuotekehitystoiminta on saman tiedustelun mukaan supistumassa. Teollisuusyritykset käyttivät siihen vuonna 2011 3,9 miljardia euroa. Vuonna 2012 t & k -panostusten ennustetaan laskevan viidellä prosentilla.

Elinkeinopoliittikkaa on terävöitettävä, jotta Suomeen saadaan luotua kilpailuetua tuotava toimintaympäristö, joka aktivoi yrityksiä investoimaan ja hyödyntämään merkittävää kasvu- ja osaamispotentiaalia. Yrityksiltä tarvitaan lisää tuotannollisia ja aineettomia investointeja. Toimintaympäristön kilpailukyky ratkaisee investointien sijoituspaikat. Teollisuutta tulee kannustaa investointeihin kotimaassa, sillä kadotetun teollisen työpaikan korvaaminen on tuskan takana. Riittävät tuotannolliset investoinnit ovat edellytys sille, että vanhentunutta kapasiteettia uusitaan ja tuotantoteknologia säilyy ajanmukaisena. Ne ovat myös edellytys tuotantorakenteen monipuolistamiselle ja siten tuottavuuden kasvulle sekä kansainvälisen kilpailukykyyn säilyttämiselle.

Suomessa pitäisi tarkemmin tiedostaa esimerkiksi Yhdysvaltain kehitys. Vuosina 1992 – 2010 USA menetti 5,4 miljoonaa teollista työpaikkaa. Palvelualoille toki syntyi uusia, mutta pääosin huonommin palkattuja. Vireän PK-sektorin ja uusien kasvuyritysten ohella tarvitsemme Suomeen teolliseen rakenteen päälle rakentuvia osaamisintensiivisiä ja globaaleja palveluja, joilla Saksakin menestyy.

Millä eväillä Suomi voisi vastata Viron toimintaympäristön kilpailukykytekijöiden haasteeseen? Tuottavuutta on saatava Suomessa nostettava kautta linjan, ja verotus on saatava kannustavammaksi. Suomen ja Viron yritysverotuksen piirteitä esitellään tarkemmin tämän raportin luvussa 3.6.

Viime aikoina teollisuudelle on Suomessa sälytetty lisäkustannuksia erilaisin säädöksin raskaalla kädellä. Esimerkiksi Itämeren laivaliikenteen päästörajojen tiukentaminen vuoden 2015 alussa tulee nostamaan merirahtien hintoja 30 – 50 prosenttia. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan tämä tarkoittaa sitä, että vientialojen vuotuiset kustannukset nousevat 400 – 600 miljoonaa. Lisäksi esimerkiksi energiaveroleikkurin uudistus kohtelee kaltoin energiaintensiivisiä pk-yrityksiä ja palveluyrityksiä. Ne maksavat täyden energiaveron.

Kasvun kannustimissa ja toimintaympäristön edellytyksissä on paljon parannettavaa. Hallituksen teettämien elinkeinopoliittisten selvitysmiesraporttien (Jorma Elorannan Investointistrategia, Matti Alahuhdan Taloudellisten ulkosuhteiden toimintaohjelman Team Finland -aloite ja Kari Stadighin Pääomamarkkinastrategia) toimenpidesuositusten toteuttaminen korostuu. Keskeisiä hankkeita tulee toteuttaa suunnitelmallisemmin ja ripeämmin kuin tähän asti on tehty. Liikkeelle on kyllä päästy. Hallitus aikoo ottaa vuoden 2013 aikana käyttöön pk-yritysten tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa aktivoivan verovähennyksen, parantaa teollisuusyritysten tuotannollisten investointien poistomahdol-

lisuuksia sekä palkitsee pääomasijoitusten tekemistä listaamattomiin pk-yrityksiin verovähennyksin. Tosin nämä hankkeet ovat väliaikaisia ja volyymiltaan varsin pieniä.

Teollisuuden kilpailukyvyistä huolehtimiseen tulee vihdoin havahtua toden teolla. Suomi on 2000-luvulla menettänyt kustannuskilpailukykyään Saksaan verrattuna runsaan viidenneksen ja Itävaltaan verrattuna noin 10 prosenttia. Suomessa teollisuuden palkkakehitys on ollut tuottavuuden kehittymiseen suhteutettuna ylimitoitettua. Ongelma on yleinen toki muuallakin EU-alueella, sillä useissa maissa teollisuuden työpaikkojen määrä on vähentynyt 2000 -luvulla 15 – 18 prosenttia. Muutos heikompaan suuntaan sai vauhtia nykyisen talouskriisin seurauksena. Suomessa teollisuus työllistää nyt noin 400 000 ihmistä eli 15 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2000.

Teollisuus voidaan korkeamman tuottavuuden toimialojen osalta pitää kotimaassa, jos niin vain halutaan. Toisin kuin Yhdysvalloissa, Saksassa on toteutettu aktiivista elinkeino- ja työmarkkinapolitiikkaa. Siellä on mm. laskettu yritysveroa kilpailijamaiden tasolle, palkkamalitti on saavutettu ja maassa on säilynyt vahva keskisuuri, perheomistuksessa oleva konepajateollisuus.

3.5 Viron etuina sijainti, työvoima ja verotus

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja TEM:n kevään 2012 Pk-yritysbarometrin mukaan viisi prosenttia Suomen pk-yrityksistä ilmoitti harjoittavansa yritystoimintaa Virossa. Jos tämä määrä suhteutetaan Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin (YTR) mukaiseen alle 250 henkilöä työllistävään yrityskantaan, niin Virossa liiketoimintaa harjoittavia suomalaisia pk-yrityksiä olisi jopa noin 13 100. Jos barometrin luvut suhteutetaan vain työnantajana toimiviin pk-yrityksiin, niin määrä asettuu noin 5000 yrityksen tasolle.¹¹ Yritystoiminnan harjoittamisen yleisyys Virossa kasvaa yrityskoon kasvaessa. Pk-yritysbarometri perustuu 3 900 eri toimialoja edustaville yrityksille tammi-helmikuussa 2012 tehtyihin kyselyihin.¹²

Pk-yritysbarometrin mukaan Virossa yritystoimintaa harjoittavat kaikkien päätoimialojen yritykset, mutta yleisintä ilmiö on teollisuudessa ja kaupassa. Seuraavan kahden vuoden aikana toimintaansa Viroon aikoo siirtää varmasti tai todennäköisesti noin prosentti pk-yrityksistä, eli noin 2 600 yritystä. Lisäksi toiminnan siirtämistä voi harkita kuusi prosenttia yrityksistä, eli suurimmillaan jopa 15 700 yritystä, kun vastaajat suhteutetaan Suomen koko pk-yrityskantaan (Kuvio 12). Viro houkuttelee eniten teollisia pk-yrityksiä, joista kaksi prosenttia aikoo siirtää toimintansa varmasti tai todennäköisesti Viroon kahden seuraavan vuoden aikana.

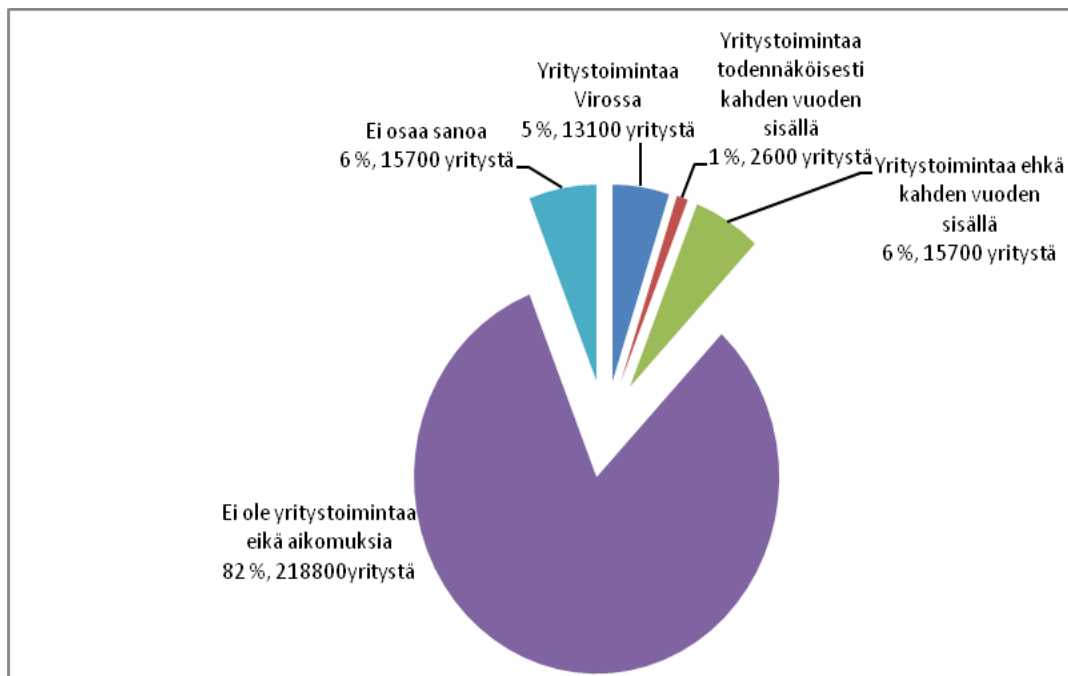
Pk-yritysbarometrin mukaan suomalaisia yrityksiä Viro houkuttaa ensisijaisesti kansainvälistymiseen, edulliseen työvoimaan ja verotukseen liittyvät tekijät. Eritellyistä syistä tärkein koskee alempia työvoimakustannuksia, mikä on 32 prosentille Virossa toimivista yrityksistä syy sinne hakeutumiseen. Niiden merkitys on suuri teollisuudessa ja suurissa yrityksissä. Seuraavaksi tärkein vetotekijä on parempi työvoiman saatavuus. Työvoiman saatavuutta painotetaan etenkin rakennusosalalla. Sikäläiset rakennustyömaat

¹¹ YTR:n mukaan Suomessa toimi yhteensä 261 934 alle 250 henkilöä työllistävää pk-yritystä vuonna 2010, kun alkutuotannon toimialoja ei lasketa mukaan.

¹² Kyselyjen otantakehikkona on käytetty vuoden 2008 toimialaluokitusta ja Fonecta ProFinder -yritystietokantaa. Aineistoa on oikaistu tulosten laskentaan varten, jotta se vastaisi mahdollisimman hyvin Suomen pk-yrityskentän todellista rakennetta.

tuskin työllistävät suomalaistaustaisia rakennusliikkeitä Virossa, vaan markkinat löytyvät muualta, kuten Suomesta. Edullinen yritysverotus on kolmanneksi tärkein yksittäinen syy toiminnan siirtämismotiivien taustalla.

Kuvio 12 Suomalaisten pk-yritysten liiketoiminta Virossa. Arvioitu määrä koko pk-yrityskannasta (Lähde: Pk-yritysbarometri).

3.6 Suomen ja Viron yritysverotus puntarissa

Perheyrittysten liitto arvioi keväällä 2012 selvityksessään yrityksen perustamista, kasvuvaihetta ja sukupolvenvaihdoksia Suomessa, Virossa ja Ruotsissa verotuksen kilpailukyvyn näkökulmasta. Yhteisöveron osalta liitto totesi, että Suomessa jokaisesta yrityksen voittona ansaitsemasta sadasta eurosta jää investointeja, työllistämistä ja kasvua varten 75,5 euroa vuoden 2012 alusta lukien, kun Suomen hallitus laski yhteisöverokantaa 1,5 prosenttiyksiköllä. Sen sijaan Virossa yritys voi käyttää kaikki jakamattomat voittovaransa kasvuun (Taulukko 10).

Taulukko 10 Viron ja Suomen verovertailu yrityksen ja sen omistajan kannalta (Lähde: Perheyrittysten liitto)

Verolaji	Viro	Suomi
Yhtiövero	- / 21 % ¹³	24,50
Osinkovero	-	30 % / 32 % ¹⁴
Osingon kokonaisrasitus (yhtiö + omistaja)	21 %	24,5 - 54 %
Pääomatulovero	21 %	30 % / 32 % ¹⁵
Ansiotulovero	Tasavero (21 %)	Progressiivinen
Perintö- ja lahjavero	-	7-32 %
Työn verokiila ¹⁶ (Lähde: EU:n komissio)	40,0 %	42 %

¹³ Vero toteutuu vasta voitonjaon yhteydessä.

¹⁴ Yli 9 prosenttia nettovarallisuudesta oleva osinko on 70 prosenttisesti veronalaista ansiotuloa

¹⁵ Yli 50 000 euron pääomatuloa verotetaan 32 prosentin mukaan.

Osinkoverotuksen kokonaisrasitus on Virossa maksetun osingon määrästä riippumatta 21 prosenttia, eli yhtä suuri kuin muiden vaihtoehtoisten sijoitustuottojen (korot, vuokratulot) veroprosentti on. Tämän vuoksi yritystä on edullisempaa rahoittaa omalla pääomalla kuin velalla, sillä yritys ei maksa veroja voitoistaan, ennen kuin se jaetaan osinkona omistajille. Virossa omistajan kannattaa sijoittaa varansa mieluiten yrityksen kasvuun kuin muihin sijoituskohteisiin. Oma pääoma kasvattaa yrityksen vakavaraisuutta ja parantaa sen mahdollisuuksia selvitä suhdannetaantumista.

Suomessa pörssiyritysten osakkaita verotetaan eri lailla kuin listaamattomien osakeyhtiöiden omistajia. Pörssiyritysten osinkoverotus on 21 prosenttia tai 22,4 prosenttia tappauksesta riippuen.¹⁷ Listaamattoman osakeyhtiön osinkoverotus määräytyy sen sijaan yhtiön osakkeille lasketun matemaattisen arvon perusteella.¹⁸ Pääsääntöisesti osinko on verovapaata osakkeen matemaattiselle arvolle laskettua yhdeksän prosentin vuotuista tuottoa vastaavaan määrään saakka. Verovapaiden osingoiden enimmäismäärä vuodessa on rajoitettu kuitenkin 60 000 euroon.^{19,20}

Suomen tiukempi yhteisö- ja osinkoverotuksesta seuraa se, että yritystä kannattaa rahoittaa usein mieluummin velalla kuin omalla pääomalla. Omistajan kannattaa sitä vastoin usein sijoittaa varansa muualle kuin yritykseen, kuten kiinteistöihin, missä rahalle voidaan saada parempi tuotto. Tämä johtaa Perheyritysten liiton mukaan eräänlaiseen kierteeseen, jossa vieraan pääoman muodossa hankittu kasvurahoitus ensiksi pienentää yrityksen vakavaraisuutta ja lamansietokykyä ja toiseksi heikentää lainanmaksukykyä, mistä seuraa edelleen lainarahoituksen saannin vaikeutuminen ja hinnan nousu.

Perheyritysten liiton mukaan Viron parempi yritysilmasto tulee hyvin selvästi esille sukupolvenvaihdoksissa. Virossa ei ole perintö- eikä lahjaveroa. Tämä merkitsee sitä, että yritystoiminnasta ei tarvitse irrottaa varoja sukupolvenvaihdoksessa verojen maksuun, vaan kaikki varat voidaan käyttää työllistävän yritystoiminnan kasvattamiseen ja investointeihin. Suomessa sukupolvenvaihdos aiheuttaa uusille omistajille usein merkittävät lahjaveroseuraamukset. Tämä merkitsee sitä, että varat omistajien veron maksuun on irrotettava useimmiten yritystoiminnasta, mikä heikentää yrityksen vakavaraisuutta sekä mahdollisuuksia investoida ja työllistää.

Verovertailun valmistuttua Perheyritysten liitto teetti jäsenkunnassaan kyselyn, jossa selvitettiin perheyritysten kiinnostusta yritystoiminnan harjoittamiseen Virossa. Liiton vajaan neljästä sadasta jäsenyrityksestä kyselyyn vastasi 88 yritystä. Todennäköisyys käynnistää toimintaa tai laajentaa sitä Virossa on kyselyn mukaan kasvanut selvästi viiden vuoden takaisesta. Vastaajista 61 prosenttia pui keväällä 2012 todennäköisenä, että yritys käynnistää tai laajentaa toimintaansa Virossa seuraavien viiden vuoden aikana.

¹⁶ Työn verokiila (tässä ilman kulutusveroja) on työnantajan työvoimakustannusten ja työntekijän nettotulon välinen erotus, mikä kuvaa työntekijän kokonaishintaa työnantajalle. Kulutusverot huomioon ottaen keskipalkkaisen työntekijän keskimääräinen kokonaisverokiila oli noin 53,1 prosenttia vuonna 2010.

¹⁷ Yksityishenkilön saamasta osingosta 70 prosenttia on verotettavaa pääomatuloa (30 %) ja 30 prosenttia on verovapaata tuloa. Jos osinkojen ja muiden pääomatulojen yhteenlaskettu määrä ylittää verovuonna 50 000, on pääomatulon verokanta 32 prosenttia.

¹⁸ Osakkeen matemaattinen arvo saadaan, kun yhtiön nettovarallisuus jaetaan yhtiön ulkona olevien osakkeiden määrällä. Nettovarallisuus saadaan, kun yhtiön varoista vähennetään yhtiön velat.

¹⁹ Jos osingon määrä ylittää 60 000 euroa, on ylimenevästä osasta vain 30 prosenttia verovapaata ja 70 prosenttia on pääomaveron alaista tuloa.

²⁰ Mikäli osinko ylittää osakkeen matemaattiselle arvolle lasketun yhdeksän prosentin tuoton, 70 prosenttia siitä on saajalleen progressiivisen ansiotuloverotuksen alaista tuloa ja 30 prosenttia verovapaata tuloa.

Samoista vastaajista vain 30 prosentilla on viimeisen viiden vuoden aikana ollut toimintaa Virossa. Peräti 77 prosenttia yritystoimintaa käynnistävästä suunnittelevista ilmoitti, että Viron matala yritysverotus houkuttelee liiketoiminnan aloittamiseen virossa. Tulokset osoittavat, että myönteiset toimintaedellytykset Virossa tunnetaan yhä paremmin ja erityisesti yritysverotuksen edut puhuttavat yrittäjäkuntaa yhä enemmän. Kiinnostuksen korkeaa tasoa selittää osaltaan perheyrittysten liiton jäsenyritysten keskikoko, joka on huomattavasti korkeampi kuin esimerkiksi edellä referoidun PK-barometrin vastaajayritysten keskikoko.

4 Virolainen yritystoiminta aktivoitunut Suomessa

4.1 Liiketoimintaa aktiivisemmin harjoittavat yritykset ja yrittäjät

Suomen Tilastokeskuksen tilastojen (FATS) mukaan Suomessa toimivien virolaisten konsernien toiminta on suhteellisen pienimuotoista. Vuonna 2010 Suomessa toimi vain 42 virolaista tytäryhtiötä, jotka työllistivät 2 000 suomalaista ja joiden liikevaihto oli 0,5 miljardia euroa. FATS - tilastot kertovat varsin vähän Suomessa toimivien virolaistauttaisten pienyritysten toiminnasta. Ne ovat pääasiassa Suomeen muuttaneiden henkilöiden tai muiden virolaisten perustamia omistajayrittäjävetoisia pienyrityksiä (ks. Taulukko 12).

Työssäkäyntitilastojen mukaan Suomessa asui vuonna 2010 noin 1 160 yrittäjää, joiden äidinkieli oli viro. Heistä miehiä oli 51 prosenttia ja naisia 49 prosenttia. Vironkieliseen työlliseen työvoimaan suhteutettuna (yrittäjyysaktiivisuus) yrittäjiä oli 7,3 prosenttia. Miesten yrittäjyysaktiivisuus oli 8,1 prosenttia ja naisten 6,7 prosenttia. Virolaisten naisten yrittäjyysaktiivisuutta alentaa se, että heidän osuutensa työllisestä työvoimasta on määrällisesti suurempi (53 %) kuin miesten osuus (47 %). Yhteensä vironkielisen työllisen työvoiman määrä oli 15 780 henkilöä vuonna 2010.

Vuodesta 2009 vironkielisten yrittäjien määrä oli kasvanut Suomessa viidenneksellä osittain kasvaneen muuttoliikkeen siivittämänä. Työssäkäyntitilastossa yrittäjäksi määritellään yrittäjäläkevakuutustietojen (YEL, MYEL) pohjalta 18 - 74 -vuotias henkilö, jolla on ollut voimassa tilastovuoden lopulla yrittäjäläkevakuutus, eikä henkilö ole työtön eikä suorittamassa varusmies- tai siviilipalvelua. Jos henkilöllä on samanaikaisesti voimassa palkansaajatyösuhde (TyEL, KuEL, VaEL) verrataan henkilön palkka- ja yrittäjätuloja toisiinsa, minkä kautta hänen ammattiasemansa määräytyy.

Taulukko 11 Suomessa asuvat vironkieliset yrittäjät ja työllinen työvoima 2009 ja 2010 (Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus).

	Työllisiä yhteensä, lkm	Yrittäjiä, lkm	Yrittäjyysaktiivisuus, %
Henkilöitä 2010 yhteensä	15778	1159	7,3
- miehet	7353	592	8,1
- naiset	8425	567	6,7
Henkilöitä 2009 yhteensä	13490	969	7,2
- miehet	6053	489	8,1
- naiset	7437	480	6,5

Kolmas vaihtoehtoinen tapa kuvata virolaisten yritysten ja yrittäjien merkitystä Suomen elinkeinoelämässä on tutkia Viron kansalaisten osuutta Suomessa kaupparekisteriin rekisteröityjen yritysten vastuuhenkilöistä yritysmuodoittain. Toiminimissä vastuuhenkilöitä ovat yrittäjät, henkilöyhtiöissä (avoin tai kommandiittiyhtiö) vastuunalaiset yhtiömiehet ja osakeyhtiöissä (vastaavasti myös osuuskunnissa) yhtiön johtavissa elimissä

määrävissä olevat henkilöt, kuten toimitusjohtaja ja hallituksen jäsenet. Perustiedot perustuvat Patentti- ja rekisterihallituksen Kaupparekisterin ja verohallinnon tilastoihin.²¹

Virolaistaustaiset yritykset on jaettu perustilastojen pohjalta kahteen pääryhmään, jotka ovat Suomessa asuvien Viron kansalaisten hallinnassa olevat yritykset ja muut virolaiset yritykset. Edellisestä ryhmästä on käytetty nimitystä maahanmuuttajayritykset. Maahanmuuttajayritykset on määritelty siten, että yritysten vastuuhenkilöistä vähintään puolet on Viron kansalaisia. Lisäksi vastuuhenkilöiltä edellytetään pysyväisluonteista asumista maassa, mitä kuvaa suomalainen henkilötunnus. Tosin oleskelun sitominen henkilötunnukseen ei ole ongelmattonta.²²

Muut virolaistaustaiset yritykset on ajettu edelleen kahteen ryhmään sen mukaan, kuinka suuri osuus vastuuhenkilöistä on ulkomaan kansalaisia. Varsinaisia muita virolaisia yrityksiä ovat ne, joiden vastuuhenkilöistä vähintään puolet on Viron kansalaisia, mutta joilla ei ole suomalaista henkilötunnusta. Osittain virolaistaustaisia ovat yritykset, joissa virolaisia vastuuhenkilöitä on alle puolet vastuuhenkilöistä. Kaikista edellä mainitut yrityksistä pääosa on pieniä yrityksiä, joissa on vain 1-3 vastuuhenkilöä, jolloin niiden ulkomaalaisuuden määrittäminen on helppoa.²³

Virolaisten yritysten profiili

Vuonna 2009 Suomessa oli PRH:n kaupparekisterin ja verohallinnon tilastojen pohjalta arvioiden noin 1 610 osittain tai kokonaan virolaista yritystä, jotka työllistivät 3 500 palkansaajaa ja liikevaihto oli 830 miljoonaa euroa (Taulukko 12). Toimiviksi yrityksiksi tulkittiin ne, joilla oli tilastovuonna palkattua työvoimaa tai liikevaihtoa. Liiketoiminta oli pienimuotoista: vähintään 0,6 henkilöä työllisti reilut 400 yritystä ja 924:llä liikevaihto oli vähintään 10 000 euroa. Jatkossa tarkastelun kohteena ovat vain ne 1 358 yritystä, joiden vastuuhenkilöistä vähintään puolet on virolaisia.

Taulukko 12 Virolaistaustaiset yritykset (ml. osittain virolaiset yritykset) Suomessa pääryhmittäin yritysten vastuuhenkilöiden mukaan 2008 - 2009 (Lähde: PRH ja verohallinto).

	Maahanmuuttajayritykset	Muut varsinaiset virolaiset yritykset	Virolaiset yritykset yhteensä	Osittain virolaistaustaiset yritykset	Kaikki yhteensä
Yrityksiä, lkm	1 168	190	1 358	254	1 612
Osuus, %	72,4	11,8	84,2	15,8	100,0
Palkansaajia, lkm	1 144	586	1730	1 806	3 536
Osuus, %	32,4	16,6	49,0	51,0	100,0
Liikevaihto, milj. euroa	164,1	186,9	351,0	482,1	833,1
Osuus, %	19,7	22,4	42,1	57,9	100,0

²¹ PRH:n ja verohallinnon tilastoihin perustuva virolaistaustaisten yritysten tarkastelu, jossa lähtökohtana on yritysten vastuuhenkilöiden kansalaisuus, vastaa pääosin em. Viron kaupparekisterin yritysten analyysia (ks. luku 3.3).

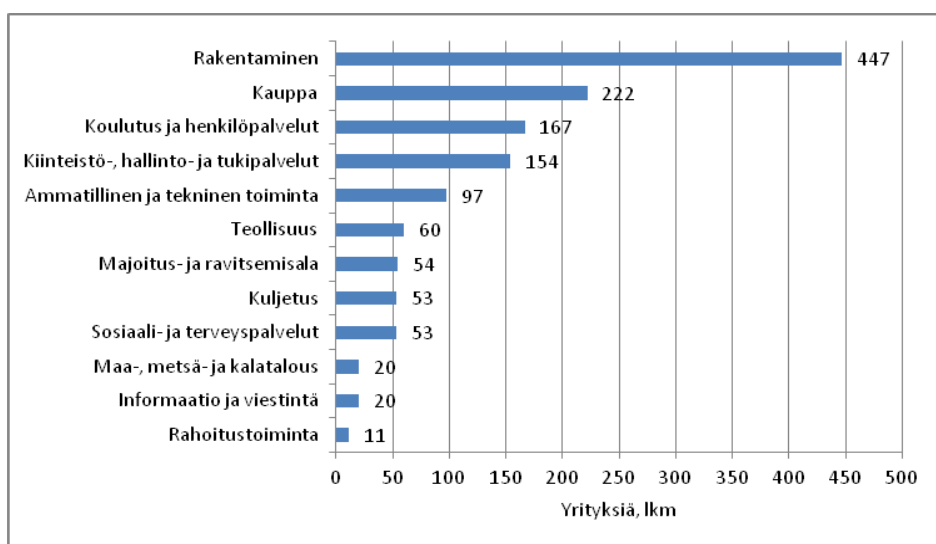
²² Väestörekisterikeskuksen mukaan ulkomaalainen, jonka oleskelu Suomessa on pysyvää tai kestää vähintään vuoden, saa suomalaisen henkilötunnuksen. Henkilötunnus voidaan antaa myös maassa tilapäisesti oleskelevalle (alle vuoden oleskelu) henkilölle ja eräissä tapauksissa ulkomailla asuville perheenjäsenille, jos maistraatti harkitsee sen lain perusteella tarpeelliseksi. Ulkomaalaisen on itse ilmoitauduttava asuinpaikkansa maistraattiin rekisteröintiä varten.

²³ On kuitenkin muistettava, että kansalaisuus ei aina välttämättä kerro omistajan tai yrittäjän etnisestä taustasta: esimerkiksi virolaisten joukossa on Viron venäläisiä tai suomalaistaustaisia henkilöitä.

Virolaisten yritysten yleisin toimiala on rakentaminen (Kuvio 13). Toiseksi eniten yrityksiä on tukku- ja vähittäiskaupassa, jonka jälkeen tulevat koulutus ja henkilöpalvelut sekä kiinteistö-, hallinto- ja tukipalvelut. Henkilöpalveluissa yleisiä alatoimialoja ovat esimerkiksi parturi-, kampaamo- ja kauneudenhoitoala. Hallinto- ja tukipalveluissa korostuvat muun muassa siivouspalvelu ja henkilöstövuokraus. Yritykset ovat varsin nuoria. Yli 70 prosenttia virolaisista yrityksistä on aloittanut toimintansa vuoden 2004 jälkeen, jolloin Virosta tuli EU:n jäsenvaltio.

Virolaiset yritykset ovat muutaman palkansaajan työllistäviä mikroyrityksiä, perheyri-tyksiä tai yksinyrittäjien omistamia yrityksiä, sillä vähintään kymmenen henkilöä työllisti vain 31 yritystä vuonna 2008 (Taulukko 13).²⁴ Vastuuhenkilöiden sukupuolen mukaan tarkasteltuna 55 prosenttia virolaisista yrityksistä oli kokonaan miesten omistamia, mikä johtuu rakennusalan yritysten suuresta määrästä. Naisten omistamia yrityksiä oli kolmannes. Loppuosa oli miesten ja naisten yhdessä omistamia yrityksiä tai muita, jotka eivät olleet sukupuolen mukaan eriteltävissä (Taulukko 14).

Kuvio 13 Virolaiset yritykset (n = 1358) päätoimialoittain 2008 - 2009, prosenttia (Lähde: PRH ja verohallinto).

Taulukko 13 Virolaisten yritysten henkilöstö 2008 - 2009 (Lähde: PRH ja verohallinto).

	Yrityksiä lkm	Osuus yrityksistä %	Osuus palkan- saajista %	Osuus liikevaihdosta %
Väh. 10 palkansaajaa	31	2,2	43,5	17,9
3 - 9	106	7,8	32,0	20,1
Alle 3	460	34,0	24,5	32,3
Ei palkansaajia	760	56,0	-	29,7
Yhteensä	1 358	100,0	100,0	100,0

²⁴ Pienestä yritysosta kertoo virolaisten yritysten yritysmuoto, sillä 46 prosenttia yrityksistä on yksityisiä toiminimiä.

Taulukko 14 Virolaiset yritykset vastuuhenkilöiden sukupuolen mukaan 2008 - 2009 (Lähde: PRH ja verohallinto).

	Yrityksiä lkm	Osuus yrityksistä %	Liikevaihto milj. euroa	Osuus liikevaihdosta %
Miesten omistamat yritykset	746	54,9	225,4	64,2
Naisten omistamat yritykset	452	33,3	53,1	15,1
Miesten ja naisten yhteiset yritykset	137	10,1	55,7	15,9
Muu yritys	23	1,7	16,8	4,8
Yhteensä	1 358	100,0	351,0	100,0

4.2 Tilapäisesti palvelujaan tarjoavat yritykset

Suomessa toimii kasvava joukko tilapäisesti palvelujaan tarjoavia virolaisia yrityksiä eri toimialoilla. Toiminta perustuu EU:n perussopimuksen palvelujen vapaan liikkuvuuden periaatteeseen, jonka mukaan yritykset voivat sijoittautua toiseen EU-maahan tai tarjota palveluita tilapäisesti toisessa EU-maassa. Palvelujen vapaata liikkuvuutta on helpotettu vuonna 2006 hyväksytyllä palveludirektiivillä (2006/123/EY), jonka keskeisiä osia on saatettu Suomessa voimaan lailla palvelujen tarjoamisesta (1166/2009).

Ulkomaisen yrityksen toiminnan aloittaminen Suomessa edellyttää sitä, että yritys antaa perustamisilmoituksen verohallinnolle rekisteröintiä varten. Perustamisilmoituksella ulkomainen yritys hakeutuu toiminnasta riippuen arvonlisäverorekisteriin, työnantajarekisteriin ja ennakkoperintärekisteriin. Perusilmoitukseen liitetään selvitys Suomessa harjoitettavasta yritystoiminnasta ja yrityksen kotivaltion viranomaisten antama suomalaista kaupparekisteriotetta vastaava ote. Yksittäistä toimeksiantoa varten ulkomainen yritys voi hakea lähdeverokortin verotoimistolta.

Suomessa työskennelleitä virolaisia on ryhtynyt yrittäjiksi

Suomessa oli Verohallinnon rekistereissä maaliskuussa 2011 noin 9 430 ulkomaista yritystä (ml. sivuliikkeet), jotka ovat saaneet joskus joko hakemuksesta tai viranomaisaloitteisesti suomalaisen y-tunnuksen. Tästä joukosta toimivia yrityksiä, eli niitä jotka oli merkitty arvonlisävero-, työnantaja- ja ennakkoperintärekisteriin tai satunnaisiksi työnantajiksi, oli rekisteröity 3 780. Näistä yrityksistä edelleen 94 prosenttia oli rajoitetusti verovelvollisia, jotka suorittavat veroja Suomesta saamastaan tulosta. Loppuosa rekistereissä olleista yrityksistä (noin 5 650 yritystä) oli lähinnä passiivisia yrityksiä tai sellaisia, jotka ovat saaneet y-tunnuksen viranomaisaloitteisesti esimerkiksi lähdeverokortti-hakemuksen tai varainsiirtoverosuorituksen yhteydessä.

Kaikista tilapäisesti Suomessa toimivista ulkomaisista yrityksistä (3 780 yritystä) yli neljä yritystä kymmenestä oli virolaistaustaisia. Näitä yrityksiä oli noin 1 600, joista 72 prosenttia edusti rakennusalaan, 13 prosenttia hallinto- ja tukipalvelujen toimialoja kuten työvoiman vuokrausta ja siivouspalvelua (Taulukko 15). Muiden toimialojen osuus oli yhteensä 15 prosenttia. Virolaisten osuus kaikista verohallintoon rekisteröidyistä uusista

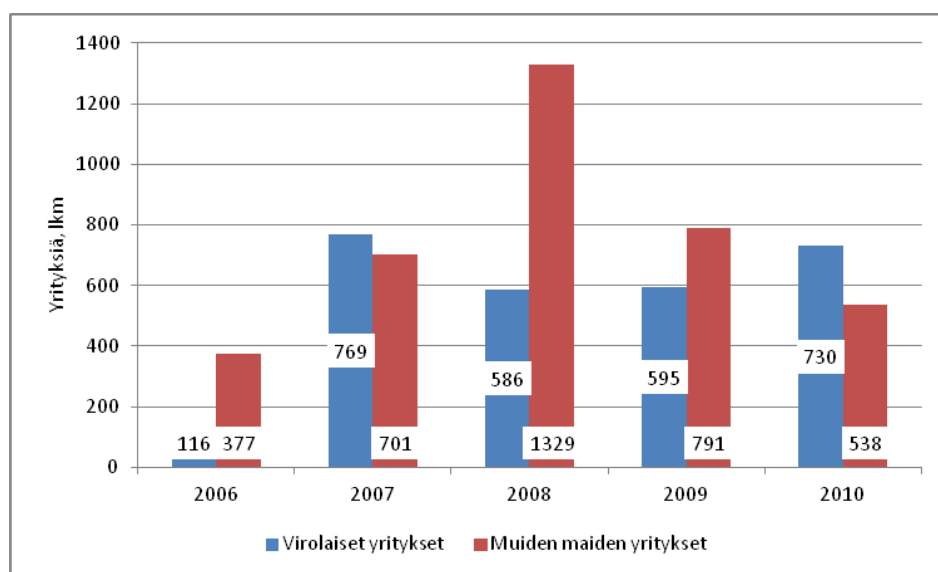
yrityksistä on lisääntynyt voimakkaasti vuosina 2006 - 2010. Vuonna 2010 osuus oli miltei 60 prosenttia (Kuvio 14).

Verohallinnon eräessä toisessa selvityksessä kohderyhmän muodostivat Suomeen vuosina 2008 - 2010 rekisteröityneet virolaistaustaiset yritykset, joita oli noin 1 930. Näistä rakennusalaalla toimi 1 220 (64 %). Huomionarvoista on, että 1 120 yrityksellä, eli 58 prosentilla kaikista Suomeen rekisteröidyistä virolaisista yrityksistä oli vastuuhenkilöitä, jolla oli suomalainen henkilötunnus. Sama tunnus saattoi esiintyä useassa yrityksessä, mikä kertoo sarjayrittäjyydestä. Suomalainen henkilötunnus ei kerro kuitenkaan aina henkilön etnisestä taustasta. Merkittävä osa näistä henkilöistä oli Suomessa aiemmin työskennelleistä virolaisista, jotka olivat saaneet suomalaisen henkilötunnuksen verotusta varten.

Taulukko 15 Virolaistaustaiset Suomessa tilapäisesti toimivat yritykset toimialoittain maaliskuussa 2011 (Lähde: Verohallinto).

	Virolaisia yrityksiä lkm	Osuus kaikista virolaisista tilapäisistä yrityksistä %	Osuus kaikista tilapäisistä ulkomaisista yrityksistä %
Rakentaminen	1 149	71,7	85,6
Kiinteistö-, hallinto- ja tukipalvelut	216	13,5	62,8
Teollisuus	66	4,1	19,8
Kauppa	60	3,7	5,6
Ammatillinen ja tekninen toiminta	42	2,6	15,6
Kuljetus	24	1,5	23,3
Maa-, metsä- ja kalatalous	13	0,8	61,9
Muut toimialat	33	2,1	10,6
Yhteensä	1 603	100,0	42,4

Kuvio 14 Virolaistaustaisten tilapäisesti Suomessa toimivien yritysten uudet rekisteröitymiset verohallinnon rekistereihin vuosina 2006 - 2010 (Lähde: Verohallinto).

Lähteet

Enterprise Estonia, Suomalais-eestiläisen kauppayhdistys, Viron Suurlähetystö ja Sorainen Estonia 2012. Asiantuntijaseminaari: Suomalaiset yritysten menestymismahdollisuuksista nyky-Virossa. Helsinki 6.6.2012.

Eesti Statistika. Yritystilastot ja kansantalouden tilinpidon tilastot. (www.stat.ee)

Elinkeinoelämän Keskusliitto (2011). Pk-yritysten toimintaympäristömuutoksessa. Kysely kilpailukyvyn neljästä ulottuvuudesta. (www.ek.fi)

Hirvonen, M. (2012). Ulkomaista työvoimaa koskevan sääntelyn toimivuus, Poliisihallituksen toimeksiannosta tehty selvitys, Harmaa Hirvi Oy, Helsinki 2012.

OECD 2011. Economic Surveys Estonia, April 2011, Overview. (www.oecd.org)

Perheyrittäjien Liitto 2012. Suomi-Ruotsi-Viro -maaottelu. (www.perheyrittajienliitto.fi)

Suomen Pankki. Maksutasetilastot. (www.bof.fi)

Suomen Pankki. Maksutase ja ulkomainen varallisuus, menetelmäkuvaus.

Verohallinto: Virolaiset rakennusalan yritykset, Harmaan talouden selvitysyksikkö, Ilmiöselvitys 34/2011, Helsinki 2011. (www.vero.fi)

Suomen Yrittäjät, Finnvera & TEM (2012). Pk-yritysbarometri kevät 2012, Helsinki 2012. (www.yrittajat.fi)

Tilastokeskus. Suomalaiset tytäryhtiöt ulkomailla tilastot 2007 - 2010.

Tilastokeskus. Yritys- ja toimipaikkarekisterin ja kansantalouden tilinpidon tilastoja. (www.tilastokeskus.fi)

Verohallinto (2011). Ulkomaalaiset yritykset, Harmaan talouden selvitysyksikkö, Ilmiöselvitys 6/2011, Helsinki 2011. (www.vero.fi)

Verohallinto (2011). Virolaiset rakennusalan yritykset, Harmaan talouden selvitysyksikkö, Ilmiöselvitys 34/2011.